



# Світ дитячих бібліотек

Українська асоціація  
працівників бібліотек для дітей

№ 1 (42)  
2012

Національна бібліотека України  
для дітей

Щоквартальний науково-методичний журнал

## У номері:

### Слово головного редактора



- А. Кобзаренко**  
45 років працюємо заради дитини . . . . . 2

### Кращі з кращих

- М. Ітрухіна**  
Ініціатива і творчість як компоненти професіоналізму . . . . . 4

- Г. Лазарева**  
Мы всегда открыты к общению . . . . . 8

- З. Куксова**  
Професіоналізм і креативність в арсеналі бібліографів . . . . . 9



- Л. Волкова**  
Неталантливых детей не бывает . . . . . 13

- Б. Чуфус**  
Книга — одне з найбільших чудес . . . . . 14

- С. Бекмурадова, Н. Сергійва**  
Працюємо заради дитини . . . . . 14

- В. Левчук**  
Очаг и его легенда . . . . . 16

- Л. Ковальчук**  
Майстерня юних митців . . . . . 17



- І. Закладна**  
Будинок книги . . . . . 18

- Е. Симич**  
Библиотека — как дом родной . . . . . 19

- С. Чередніченко**  
Дитяча бібліотека — єдиний осередок культури Близьких Млинів . . . . . 19

- М. Суховецька**  
Працювати для найкращої частини людства — дітей . . . . . 21

### Сторінка методиста



- Н. Душенчук**  
Дитяче читання . . . . . 23

- О. Прокопович-Ткаченко**  
Вітаємо і шануємо . . . . . 25

### Зарубіжний досвід



- Т. Шамаріна, Т. Кузілова, Н. Дзюба**  
Відкриваємо бібліотечний світ Білорусі . . . . . 26

### Новини з регіонів

- В. Грідіна, С. Булава**  
Сучасні аспекти формування правосвідомості підростаючого покоління . . . . . 28



- О. Розміровська**  
Регіональний конкурс «Правові орієнтири»: адвокація бібліотеки . . . . . 29

- Г. Максимчук**  
Книжковий дім відкритий всім! . . . . . 30

### Наші ювіляри



- Вітаємо з ювілеєм** . . . . . 31

- Л. Пуляєва** Життя, віддане бібліотеці . . . . . 32





## С Л О В О   г о л о в н о г о   р е д а к т о р а

### 45 років працюємо заради дитини



Свою біографію бібліотека розпочала наприкінці 60-х років. На той час в Україні вже діяло 1200 самостійних дитячих бібліотек, проте не було єдиного центру республіканського масштабу, який би вивчав, узагальнював передовий досвід та прогресивні форми роботи для подальшого розповсюдження і ефективного використання в роботі з дітьми.

За ініціативою Міністерства культури в 1966 році Рада Міністрів України прийняла постанову за підписом Голови Ради Міністрів Володимира Щербицького «Про створення Державної республіканської бібліотеки для дітей». І вже з 1 січня 1967 року Бібліотека розпочала свою діяльність як єдиний організаційно-методичний, науково-дослідний центр для всіх бібліотек України, що обслуговують дітей.

Так склалося, що саме на мою долю випала важлива, відповідальна, і разом з тим почесна місія — створення республіканської бібліотеки для дітей. Я задумала створити її такою, щоб вона була зразком для всіх дитячих бібліотек і уособлювала собою бібліотеку майбутнього. Базою стала районна бібліотека міста Києва, що знаходилася на вул. Червоноармійській, 66. Приступаючи до такої важливої роботи, перш за все, потрібно було визначити основні функції, окреслити структуру, зібрати команду однодумців — спеціалістів з вищою спеціальною освітою і досвідом роботи, але найголовніше потрібно, щоб працівники обізнані з літературою були лагідними і добрими до дітей. Першими серед таких були Галина Іванівна Погребняк, Анатолій Петрович Корнієнко, Валентина Дмитрівна Навроцька, Людмила Олександрівна Гурбіч, Олена Костянтинівна Александрова, Ілля Семенович Комський.

З кожним роком бібліотека розширювала свої завдання, коло читачів і прихильників, тоді й постало питання про нове спеціалізоване приміщення. В результаті значних зусиль і вирішення та узгодження багатьох організаційних питань у відповідних інстанціях, в 1973 році було прийняте рішення Київської міської Ради про будівництво вбудовано-прибудованого приміщення бібліотеки на кооперативних засадах з Київським механічним заводом ім. Антонова. Будівництво розпочалося у 1976 році, а урочисте відкриття бібліотеки, за участю багатьох урядовців та почесних гостей, у тому числі представників союзних республік, відбулося 26 грудня 1978 року.

Головний архітектор М.П. Будилівський при створенні проекту, обговорював найдрібніші його деталі, прислухався до побажань і зауважень. Над оздобленням бібліотеки працювали відомі заслужені українські митці: Ольга Рапай, Борис Довгань, Олександр Миловзоров. Саме такий творчий союз талановитих людей допоміг вірно визначити основні напрямки дизайну національної бібліотеки майбутнього. Було вирішено використати основні види українського мистецтва, старовинний народний стиль кераміки, глазури, шамоту-теракоуту. Так з'явилися чудові, неперевершені панно з історію книгодрукування і кімнати казок, кольорові вітражі, гобелени ручного ткацтва, керамічні квіти, металеві кованки, незвичайні люстри та багато іншого, що радує око кожного і сьогодні. Найголовніше, чого вдалося досягти, — бібліотека стала тим місцем, де, як у кришталевій посудині, різноманітними барвами віддзеркалилися всі фантазії і мрії дитинства, де кожна дитина прилучається до духовності.

Нові можливості, що відкрилися перед бібліотекою, вимагали високого рівня роботи. Було розроблено нову структуру бібліотеки, що включала 14 відділів, а це, в свою чергу, вимагало поповнення колективу новими кваліфікованими кадрами. Найголовнішим було підібрати людей, яких би поєднувала щира любов до дітей, бажання і вміння працювати у дитячій бібліотеці. І це нам вдалося. До бібліотеки прийшли творчі, віддані бібліотечній справі, фахівці: Ольга Федорівна Довгич, Валентина Миколаївна Медведєва, Тетяна Олексіївна Долбенко, Надія Сергіївна Дяченко, Ольга Анатоліївна Печеніжська, Тамара Павлівна Богущ, Валентина Миколаївна Кабан, Наталія Володимирівна Казакова, Людмила Іванівна Стахурська та інші.

З кожним роком бібліотека утверджувалася як головна дитяча книгозбірня країни, удосконалювала форми і методи бібліотечного обслуговування дітей. Було реорганізовано книжкові фонди. Відкрито вільний доступ для кожної вікової категорії дітей у читальних залах та абонементів, організовано нові відділи: мистецтв, організації дозвілля та гурткової роботи, рідкісної книги. До послуг читачів — індивідуальне та групове прослуховування музики, зал перегляду мультфільмів, безкоштовні різноманітні читацькі об'єднання за інтересами. Тобто, були створені принципово нові умови для гармонійного розвитку особистості дитини. Головне у бібліотеці книга, але з'явилися форми роботи, що розкривають зміст книги за допомогою лялькового, драматичного театрів літературно-мистецьких студій.

Бібліотека одна з перших в Україні розпочала автоматизацію бібліотечно-бібліографічних процесів, застосовуючи нові інформаційні технології. Електронний каталог бібліотеки, доступний в мережі Інтернет, є основою для створення електронних каталогів дитячих бібліотек України. Як методичний консультаційний центр бібліотека впливає на організацію і зміст роботи дитячих бібліотек країни, надає методичну і практичну допомогу. Була налагоджена тісна співпраця з Інститутом підвищення кваліфікації працівників культури. Бібліотека стала базою стажувань для спеціалістів дитячих бібліотек країни. Для підвищення кваліфікації активно впроваджувалася така ефективна форма, як школи передового досвіду, на той час була створена показова республіканська база передового досвіду з питань централізації ЦБС для дорослих і для дітей у місті Севастополі.





Відбулося становлення бібліотеки як науково-дослідної установи. Зокрема, перше дослідження комплексного характеру було присвячене вивченню інтересів дітей, які проживають у сільській місцевості. Це було дуже важливим на той час. Бібліотека функціонує і як науково-дослідний, організаційно-методичний та координаційний центр для мережі бібліотек України для дітей. З цією метою її фахівці беруть участь у підготовці нормативно-регламентуючої документації, реалізації державних програм, забезпечують систему професійної освіти.

Бібліотека має власну міні-друкарню і видає понад 30 назв інформаційних, методичних і бібліографічних матеріалів. Бібліотека заснувала та видає перший в Україні щоквартальний науково-методичний журнал «Світ дитячих бібліотек».

За досягнення та успіхи у роботі бібліотеку було занесено до «Книги трудових естафет м. Києва», вона стає учасником і дипломантом Виставки досягнень народного господарства СРСР, а також об'єктом показу для урядових делегацій країн світу як «Зразкова установа м. Києва».

З 2 жовтня 2003 року відкрито нову сторінку літопису бібліотеки. За вагомий внесок у розвиток вітчизняної культури та велику роль у вихованні підрастаючого покоління їй надано статус національної установи.

Сьогодні Національна бібліотека України для дітей — провідний державний культурний, науково-інформаційний заклад, який забезпечує реалізацію прав юних громадян на вільний доступ до інформації, до знань, сприяє залученню дітей до надбань вітчизняної і світової культури. Її інформаційні ресурси становлять понад півмільйона примірників книг, періодичних видань, аудіовізуальних матеріалів, у тому числі 17 тис. примірників книг мовами народів світу. Унікальною є колекція рідкісних і цінних видань — більше 15 тис. книг XIX – першої половини XX століття. Послугами бібліотеки щорічно користується близько 20 тисяч користувачів-дітей та організаторів дитячого читання. За рік у користування читачам надається понад 230 тис. книг і журналів. Близько 2000 користувачів щоденно звертаються на веб-сайт бібліотеки та інформаційні блоги.

Для підвищення якості інформаційно-бібліотечного обслуговування автоматизовано реєстрацію користувачів та книговидачі, ведеться електронний формуляр читача; у читальних залах надається доступ користувачам до мережі Інтернет і також по безпроводній технології (ВАЙ – ФАЙ).

Бібліотекою створено інноваційні корпоративні проекти: аналітичний розпис статей з періодичних видань «КОРДБА»; «Кращі Інтернет-ресурси від Української асоціації працівників бібліотек для дітей»; «Віртуальна бібліографічна довідка: об'єднана довідкова служба бібліотек України». Цей проект у квітні 2011 року отримав перше місце на Ярмарку інноваційних бібліотечних послуг та електронного врядування.

Бібліотека має власні електронні ресурси як для дітей, так і для організаторів дитячого читання. Назву лише один — «Краща література юним читачам» (КЛЮЧ), який допомагає отримати інформацію про нові і призабуті дитячі книжки, познайомити з письменниками і художниками-ілюстраторами.

Широка соціокультурна діяльність, що проводиться бібліотекою, дозволяє масштабно і ефективно втілювати у життя багато вагомих всеукраїнських заходів. Один із останніх, це національний проект «Україна читає дітям» у рамках якого вже проведено низку зустрічей з відомими людьми, серед яких Раїса Недашківська, Андрій Курков, Зірка Мензатюк, Леся Воронина, Сергій Іванюк, Олександр Дерманський, які читали вголос дітям улюблені твори. Цей проект активно підтримали всі дитячі бібліотеки України.

Така багатогранна діяльність бібліотеки — заслуга колективу — сьогоднішні працівники, які щоденно у роботу з дітьми вкладають уміння, талант і прагнуть, щоб їхня праця була цікавою та насиченою. Я хочу наголосити, що наш колектив — це дійсно команда однодумців, справжніх професіоналів, 91 фахівець має вищу освіту і стаж роботи 20-30 років у нашій бібліотеці. За сумлінну багаторічну працю багатьох з них відзначено високими державними нагородами: почесне звання «Заслужений працівник культури України» присвоєне генеральному директору А.С. Кобзаренко, заступнику генерального директора з інформаційних технологій І.Г. Торліну, завідувачій відділом обслуговування учнів 5–9 кл А.І. Гордієнко; орден княгині Ольги III ступеня вручено А.С. Кобзаренко і заступнику генерального директора з науково-методичної роботи Т.М. Турбаніст; Почесні грамоти Верховної Ради України — завідувачій відділом бібліотечного менеджменту Г.В. Горбуновій, завідувачій відділом організації дозвілля і гурткової роботи Г.І. Гудзимі, головному бібліографу Л.І. Литвинець; Почесні грамоти Кабінету Міністрів України — завідувачій відділом комплектування фондів Н.М. Загоруйко, завідувачій відділом каталогізування Н.Й. Дзюбі, завідувачій відділом обслуговування дошкільників та учнів 1–4 кл Л.О. Гурбіч, завідувачій науково-бібліографічним відділом Н.О. Гажаман, завідувачій відділом зберігання фондів В.І. Олійник, заступнику генерального директора з питань інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів Т.В. Шамаріній; одинадцять працівників нагороджені Почесними відзнаками Міністерства культури України. Найвищою оцінкою здобутків усіх українських дитячих бібліотек стало присвоєння мені в 2010 році звання — «Герой України».

Наша бібліотека сьогодні є унікальним «інститутом дитинства», який взяв на себе обов'язок і відповідальність за виховання справжнього патріота своєї держави, якому жити, творити і будувати краще майбутнє України.

*Анастасія Кобзаренко*



## К р а щ і з к р а щ и х



*Марина Ітрухіна,*

заступник директора з бібліотечної роботи ЦМДБ ім. А.П. Гайдара  
КУ «МЦБС для дітей м. Одеси»

### Ініціатива і творчість як компоненти професіоналізму

Зі сподіванням, що кожна успішна бібліотечна подія — крок до суспільства, побудованого на знаннях і загальнолюдських цінностях, у 2011 році в системі дитячих бібліотек Одеси продовжувалося втілення культурологічних проєктів, цільових комплексних програм та структурованого кола заходів із стимулювання інноваційної творчості працівників. Привабливими для наших читачів стали: XIV-й творчий конкурс «Кожний спроможний випробувати себе», що об'єднав більше семисот учасників від 3-х до 17-ти років; інтелектуальний театралізований етикет-бал районних читачьких команд «Принци та Принцеси», під час проведення якого у Воронцовському Палаці зібралось понад двісті гравців та вболівальників; проєкт «Найкращий читач України», що, на жаль, помітно втратив у первинній масовості через нові умови, але попри все, цього року свої читачькі уподобання захищали понад 600 учнів 6–7 класів; літературна вікторина Міжнародного книжкового ярмарку «Зелена хвиля», на відзначення призерів якої було виділено лише 60 подарунків, а претендентів на перемогу було набагато більше, через неабияку активність читачів. Дитячий азарт і зацікавленість настільки вразили гостей — депутата міської ради від фракції партії регіонів А. Косьміну, що він подарував бібліотекам нові книги, приєднавшись до акції «Бібліотека в дар». Всеукраїнський проєкт «Таланти твої, Україно» вже декілька років поспіль збирає наших талановитих читачів, роботи яких у 2011 р. прикрасили календар «Кольори Одеси», що видається за ініціативи мерії, а Марія Безсонова — читачка бібліотеки-філії № 4 виборола II місце у Міжнародному конкурсі «Акварелі Дністра»... Із великим задоволенням діти беруть участь і у фестивалях лялькових бібліотечних уроків, програмах соціалізації дітей і підлітків «Мистецтво ставати дорослим» і повернення незаслужено забутих книг «Скарби книжкової імперії» тощо. Взагалі для читачів у дитячих бібліотеках безкоштовно працює 32 об'єднання за інтересами, і всі наші масштабні або локальні проєкти направлені на створення і удосконалення інтелектуально-творчого середовища, в орбіту якого зтягаються і читачі, і бібліотекарі.

Якщо говорити про заходи 2011 року, то доречно зазначити, що центральними темами були 20-та річниця Незалежності України і 15-та — Конституції України. У рамках відзначення цих знаменних для України дат пройшло понад сто заходів, які знайомили дітей з історією рідної батьківщини, народними традиціями, діячами української культури і літератури тощо. Дев'ять заходів, підготовлених дитячими бібліотеками, увійшли до міської програми. Справжнім народознавчим святом став семінар з бібліографії «У звичаях, традиціях народу ти душу України пізнавай» і конкурс наочних експозицій «20-річчю Незалежності України присвячується», головною метою якого було ознайомлення читачів з основами державотворчості, формування ціннісного відношення до держави, суспільства, мови, родини. За умови подібності фондів оцінювалися креативність та творчий підхід, і майже усі бібліотеки справилися на «відмінно», вдало використовуючи етно-стиль та фольклорні мотиви. Наприклад, бібліотека-філія № 26 створила оригінальний предметний ряд, бібліотека-філія № 21 — розгорнуту композиційну по-

будову, бібліотека-філія № 39 — нові цікаві розділи, ЦМДБ ім. А.П. Гайдара — відповідність центральній темі — «Україна має таланти», філія № 36 — вишуканий стиль. Відкриття кожної виставки супроводжувалося публічними театралізованими заходами. У бібліотеках-філіях №№ 10, 23, 40 відбулися наймасовіші презентації для дітей мікрорайону. Найтеплішою, найприязнішою до читача була визнана виставка «Народжені Україною» у бібліотеці-філії № 23.



Велика увага минулого року приділялася відзначенню 1-го вересня. У всіх дитячих бібліотеках проходив перший шкільний урок «Україна — наш спільний дім», інформативність і емоційність якого допомогли підсилити чудові конкурсні експозиції. Усі вони представлені на блізі ЦБС. Завідуюча відділом маркетингу Майя Безсонова створила з них слайд-шоу, яке демонструвалося впродовж року, зокрема, 24 серпня в Одеській національній науковій бібліотеці ім. М. Горького на святковому заході «Незалежна демократична Україна: шляхом розбудови».

Взагалі активна діяльність дитячих бібліотек значно розширює можливості міста в сфері корисного дозвілля. Особливо це стосується бібліотечних активів, гуртків, різновікових об'єднань за інтересами пізнавально-творчого типу. Великою популярністю серед мешканців міста користується літературно-музична вітальня Людмили Волкової та Інни Ротштейн, що працює у ЦБ ім. А.П. Гайдара з 1995 року. Сюди вони часто запрошують відомих акторів, музикантів, письменників. Один з них, Ігор Потоцький, веде літературну студію «Голоси молодих», а Людмила Чумак вже 12 років керує театром літературного героя і гуртком «Ляльки, на сцену!», прищеплюючи інтерес до книги через творчі завдання — сценарії, музичний супровід, вірші, сценічний рух, костюми. Її донька Сабіна виросла в бібліотеці і тепер вчиться на професійну актрису. На Пересипу в бібліотеці-філії № 23 швидко здобув популярність зовсім молодий театральнотворчий гурток Ольги Стемберської; у бібліотечно-інформаційному центрі працюють гуртки «Чарівники з Мультиляндії», «КОМПас в інформаційному світі», «Проба пера» (має однойменний *Internet*-блог); в універсальному читальному залі — «Країна майстерності», «Острівцець казок», «Школа Мері Поппінс для батьків»; у бібліотеці-філії № 10 — літературна вітальня та гурток «Пролісок»; у бібліотеці-філії № 11 — «Фани фантастики»; у бібліотеці-філії № 19 — «Умілі руки»; у бібліотеці-філії № 21 — літературно-драматичний гурток «Червоні вітрила», «Юні бібліотекарі», «Тиг-



рення»; у бібліотеці-філії № 22 — групи за інтересами «Справжні книголюби» та «Домашня чарівниця»; у бібліотеці-філії № 24 — «Знавці рідного краю»; у бібліотеці-філії № 36 — музична вітальня, гурток «Умілі руки»; у бібліотеках-філіях 37 і 39 — «Майстерня саморобок»; у бібліотеці-філії № 40 — «Золота криничка»; у бібліотеці-філії № 45 — «Ерудит», «Книголюбчик»; у бібліотеці-філії № 48 — «Юний бібліотекар»...

Всі дитячі бібліотеки міста плідно співпрацюють із закладами культури, творчими спілками, громадськими організаціями, державними і приватними, виробничими і торговельними підприємствами, намагаються залучати благодійні фонди, колективних та індивідуальних спонсорів для підтримки бібліотечних проєктів. У процесі розвитку — співпраця з Одеським міським управлінням юстиції. Команда служителів Феміди у складі заступника начальника управління А. Бондара та керівників структурних підрозділів Л. Жукової, Ю. Коржової, Ю. Міглазової у вересні 2011 р. відвідала виробничі збори керівного складу ЦБС. Юристи мали нагоду оцінити потенціал дитячих бібліотек у правоосвітній діяльності. Вони побачили, що бібліотеки мають можливість доносити необхідні правові знання до підростаючого покоління за допомогою як спеціальної, так і художньої літератури, враховуючи вікові особливості дітей і надавати правовим дисциплінам емоційну забарвленість, роблячи їх більш цікавими та змістовними.

Для ефективнішої роботи з правового виховання вже налагоджені контакти з правоохоронними органами і організаціями, що займаються превентивною діяльністю. Бібліотеки-філії №№ 4, 26, 37 співпрацюють з районними відділеннями кримінальної міліції у справах неповнолітніх; ЦМДБ і бібліотеки філії №№ 4, 26, 37 з наркологічним диспансером; бібліотека-філія № 26 з Одеським відділенням Всеукраїнської благодійної організації «АСЕТ» «Точка опоры», культурним центром «Літавіря» і молодіжним клубом «Ровесник»; ЦМДБ і бібліотека-філія № 40 з центром у справах сім'ї та молоді; бібліотека-філія № 23 з громадським об'єднанням соціально незахищених та багатодітних сімей «Пересипчанка» і громадською організацією «Милосердя»; бібліотека-філія № 37 з благодійним центром Суворовського р-ну «Жива надія»; бібліотека-філія № 48 з центром соціальної допомоги Суворовського р-ну; універсальний читальний зал підтримує зв'язки з юридичним ліцеєм, а бібліотека-філія № 4 — ініціатор зустрічей з викладачами і студентами Національного університету «Одеська Юридична Академія» та екскурсій до музею рідкісної книги НУ «ОЮА» і музею міського управління Міністерства внутрішніх справ. Саме на базі цієї бібліотеки розпочалася реалізація спільної правоосвітньої програми для читачів на 2011–2012 рр. 3, 11, 14 жовтня головний спеціаліст управління І.С. Туманова і провідний спеціаліст В.В. Куций провели три лекції-вікторини «Держава» (охоплено понад 600 дітей), у листопаді в школу «Правознавець» «записали» читачів бібліотеки-філії № 26, в грудні у правовий брейн-ринг «Я знаю Конвенцію ООН» грали в ЦМДБ і бібліотеці-філії № 39... Юристи підтримали ідею щодо створення в ЦБС юридичної консультації для працівників та незалежного благодійного опікунського фонду дитячих бібліотек.

Вироблення у школярів позитивного ставлення до читання спільна справа дитячих та шкільних бібліотекарів, бо читання є органічною складовою освіти. Саме тому впродовж 2010–2011 років спеціалістами ЦМБС за підтримки начальника управління освіти та науки Одеської міської ради І.Д. Бурдейної в багатьох бібліотеках міста було проведено

низку методико-практичних семінарів «Міські дитячі бібліотеки та бібліотеки навчальних закладів: проблеми взаємодії». Понад сто шкільних бібліотекарів, методистів, інспекторів районних відділів освіти мали можливість ознайомитися з ресурсами дитячих бібліотек, новинками художньої, пізнавальної, довідкової та методичної літератури, репертуаром періодичних видань, виставками актуальної тематики, пакетом документації, що регламентує ділові відносини дитячої бібліотеки і навчального закладу, а також висловити думки та побажання щодо подальшої співпраці. Обговорювалися питання координації планування, ефективності бібліотечних уроків, якості обліку і достовірності статистичних даних для форми 80-арвк державної звітності, діючі бібліотечні проєкти, конкурси. Всі учасники отримали рекламні буклети з переліком послуг, координатами бібліотек та адресами *Internet*-блогів. На прохання бібліотекарів Приморського району завідувача відділом комплектування ЦМБС Людмила Рижко провела додатковий практикум, а на запит бібліотекарів Суворовського району було складено і розіслано рекомендаційний список літератури для читачів 4–5 класів, бажаючих взяти участь у конкурсі відгуків на сучасну українську прозу.

З різних причин в ЦБС м. Одеси 85 відсотків бібліотечних працівників не мають спеціальної освіти, тому процес формування фахової компетентності, набуття майстерності, розвиток творчого потенціалу відбувається, так би мовити, в «польових умовах». Повсякденна бібліотечна практика підтримується навчальною системою у формі практико-орієнтованої моделі, в арсеналі якої — активно-діалогові модулі, конкурсна складова, прийоми персоніфікації. Подібно до того, як гра формує активну життєву позицію дитини, вчить доброзичливій взаємодії та спільній творчості, спонукає до саморозвитку, так бібліотечна ігрова діяльність є комплексним засобом розвитку і читача, і бібліотекаря як педагога-організатора. Граючи, бібліотекарі вчаться перевтілюватися, взаємодіяти в групі і колективі, долати можливі змістовні та психологічні бар'єри, мислити бібліотечними категоріями. Навчальні програми моделюють процеси, операції, ситуації різної тематики («Запис дитини в бібліотеку», «Обслуговування користувачів з особливими потребами», «Можливі конфлікти в дитячій бібліотеці: варіанти вирішення» та ін.). Все це робиться з метою напрацювання фахової соціальної установки і, безумовно, позитивного відношення до кожного читача. Цікавим і повчальним був круглий стіл за участю шкільних бібліотекарів Приморського р-ну. Його діалогічною складовою був тренінг «Переваги спільної діяльності» — команда дитячих бібліотекарів наводила аргументи на користь партнерства школи з дитячими книгозбірнями, а скептично налаштована за умовами гри команда директорів шкіл їх відхиляла. У ході гри, як і завжди виходить на практиці, «директорів» переконали, тому, що впродовж 2011 року дитячі бібліотеки підписали (або поновили) договори майже із сотнею освітніх закладів.

Для засвоєння фінансово-правового алгоритму функціонування бібліотеки корисною була і проблемно-орієнтована рольова гра між командою контрольно-ревізійного управління, що перевіряє відповідність діяльності бібліотеки державним стандартам і нормативам, та командою бібліотеки — об'єкту перевірки. Компенсувати прогалини у комунікативно-етичних навичках мав за мету комфорт-практикум «Бібліотекар і читач: проблеми спілкування». При складанні тренінг-карти поряд з іншими джерелами було використано консультацію НБУ «Бібліотекар і читач: аспекти спілкування». «Що у нас читають? — Інтерв'ю для преси» — зав-





дання брифінг-модулю «Реклама бібліотеки» у програмі бібліотечного лицю, що дає можливість слухачам випробувати себе у ролі кореспондента, від якого чекають цікавих запитань у руслі проблем галузі, і респондента, що має узагальнити власні спостереження щодо смаків дітей різного віку, мотивів читання, домінуючих тем та жанрів.

У рамках круглого столу «Масова та елітарна культура. Формування літературного смаку. Авторитет бібліотекаря, що читає» відбувся аукціон ідей, де бібліотечні працівники спільно створювали карту річного планування — 2012 за трьома номінаціями: «Вічно юна класика», «Новинки року», «Визначні ювілейні дати». Учасники презентували власні і, використовуючи умовні грошові одиниці, «купували» ідеї колег. Конкурентоспроможні доробки представили бібліотеки філії №№ 21, 23, 39, а дехто залишився «після уроку» — опрацьовувати помилки.

Популярною і ефективною формою професійного навчання і дієвим засобом стимулювання інноваційної діяльності є найрізноманітніші конкурси. Багато років потому змагалися авторські сценарії, а сьогодні, в умовах широкого вибору готових, кожному бібліотекарю бажано створити свій власний «сценарний портфель». У різні роки оголошувалися конкурси на кращий логотип і рекламу малих форм — закладку, запрошення, буклет. Разом вчимося інформативно і грамотно подавати відомості про освітньо-інформаційні і культурно-дозвільні заходи у прес-релізах, анонсах і звітах, застосовувати лаконічні тексти та образи в засобах бібліотечно-бібліографічного орієнтування. Дохідливість сприйняття прямо пропорційна оригінальності подачі.

Влітку 2010 р., у рамках підготовки до Всеукраїнського самміту директорів обласних дитячих бібліотек в Одесі, відбувся загальносистемний конкурс фото-альбомів. Саме тоді бібліотекарі відчували смак до удосконалення рекламної фотодіяльності. Відтоді на блозі ЦБС (<http://odessacmbsbaby.blogspot.com/>) розпочав функціонувати електронний варіант фотохроніки ЦМБС, який регулярно поповнюється. Щомісяця за графіком 4–5 бібліотек надають об'яви-анонси, а потім фотозвіти про найважливіші бібліотечні події. На сторінці «Ділові новини» висвітлюються заходи науково-методичного спрямування, подаються цифрові та аналітичні звіти, огляди нових надходжень. За 9 місяців блог відвідало 11400 користувачів (середньодобова відвідуваність — 60), зафіксовано 11800 переглядів. Аудиторія блогу — Україна, Латвія, Росія, Білорусь, Мексика, Бразилія, США, Гонконг, Германия, Великобританія, Китай, Азербайджан, Франція, Іспанія, Макао. Полестило, що з сайту НБУ для дітей зроблено відсилку до блогу КУ «ЦМБС для дітей» м. Одеси. — Сподіваємося, за змістовність.

Вдалим і цікавим для фахівців виявився конкурс бібліографічних оглядів серії енциклопедій «Аванта+», завданням якого було обрати оригінальну форму подачі матеріалу, виявити емпатію, навички вербального спілкування, вміння викликати у слухачів зворотню реакцію, бажання висловитися.

За результатами виявилось, що у бібліотеках-філіях №№ 10, 26 оформлюються найоригінальніші бібліографічні посібники, у бібліотеці-філії № 10 складаються найзразковіші бібліографічні довідки, у бібліотеці-філії № 48 і молодшому відділі ЦМДБ — найцікавіша прикнижкова бібліографія... Є бібліотеки, що стабільно масово залучають здібних дітей до конкурсу «Кожний спроможний випробувати себе» (бібліотеки-філії №№ 39, 19, 45, 46, 26, 40), а у бібліотеках-філіях №№ 10, 23 — найвигадливіші сценаристи змагань районних читацьких команд. Існує й ротація серед лідерів. На I-му Фестивалі-конкурсі лялькових бібліотечних уроків

майстер-клас провела зав. сектором молодшого відділу ЦМДБ ім. А.П. Гайдара Людмила Чумак. А вже на II-му зав. бібліотеками-філіями №№ 10 і 23 (відповідно I–II місце), які випередили визнаного фаворита. Вистави універсального читального залу і бібліотек-філій №№ 22, 21, 40, 45, 39, 9 також були гідними похвали журі на чолі з акторкою Одеського театру ляльок О.С. Кужельною.

Сучасна бібліотечна діяльність не можлива без здійснення ефективного маркетингового дослідження. Яскравим прикладом є робота завідуючої молодшим відділом бібліотеки-філії № 37 Тетяни Шишляннікової, яка у жовтні 2011 р. брала участь у проблемно-цільовому навчанні в НБУ для дітей «Розвиток бібліотечної соціології в системі загальної соціологічної науки». Сьогодні вона вже втілює власну програму досліджень, виступає перед колегами з рекомендаціями, що мають покращити стан проектної діяльності в ЦБС, яка багато у чому залежить від уміння застосовувати соціологічні методи передпроектного обстеження, прогнозування та моделювання. При розробці модулю «створення образу привабливої бібліотеки» вивчали і вирішували проблеми організації бібліотечного простору, співвідношення кольорів в оформленні, оптимального озеленення, створення функціональних зон, облаштування робочих місць. Успіхом можна вважати композиційно продуману наочність в бібліотеках філіях №№ 36, 19, 46, 26, 45. А скільки чудових знахідок! Наприклад, підлога молодшого відділу бібліотеки-філії № 10 — квітуча галявина з блакитним струмочком, власноруч розмальована Наталею Сергіївою і Оксаною Саленко, а інтер'єр читального залу старшого відділу бібліотеки-філії № 39 вдало доповнюють ілюстрації картин, поєднані темою читання: А. Матісс «Читающая», К. Коро «Читающая женщина», Ж.-О. Фрагонар «Читающая девушка», І. Ендер «А.А. Бутурлина», Б. Неменський «Стихи», М. Чепіс «Портрет писателя Н. Тихонова», Л. Кокамягі «Таллин. Зима», які з любов'ю підбрала Тетяна Хлебнікова.

Можливість продемонструвати креатив кожному закладу дають рекламні акції — дні відкритих дверей, звіти перед населенням, презентації колекцій. Звіти перед комісією у рамках комплексних перевірок були започатковані як генеральні репетиції звітів перед громадськістю. Запам'ятався творчий звіт ЦМДБ ім. А.П. Гайдара. Підтримати колектив прийшли шановані в місті люди, творчі читачі. Родзинкою презентації бібліотеки-філії № 45 став виступ її найпопулярнішого читача, лідера читання (I місце міського і II місце обласного етапу конкурсу «Найкращий читач України — 2011») Володі Толстікова — автора макету і есе «Бібліотека майбутнього» (обласний конкурс 2011–2012 рр.) перед читачами 4-го класу школи № 84, поділеного на «зірочки», але не жовтенятські, а читацькі. Бібліотекарі філії № 48 разом з наймолодшими активістами розіграли сценку «Такі різні читачі»...

Атестація — теж конкурс: на професійну відповідність, підвищення категорії, заміщення вакансій, отримання бонусів на перспективу — місце у керівному резерві. А також визначення найсумліннішого колективу і найвимогливішого керівника. На рекламу послуг і творчих досягнень працюють ювілеї бібліотек. 27 вересня 2011 р. весело відсвяткувала своє 65-річчя і Всеукраїнський день бібліотек філія № 10. Колектив тепло вітали читацькі династії декількох поколінь та сповнені ностальгії колишні працівники. Одна з перших читачок В.В. Сичова згадувала «Трьох мушкетерів» як найсильніше враження дитинства, читачі від третього до восьмого класу радісно співали «Я ж тебе, я ж тебе обгортаю, я ж тебе, я ж тебе доглядаю» на мотив відомого народного шлягеру. Почесною грамотою міського голови наородили за-





відуючу С. Бекмурадову, Н. Сергіїву — грамотами і подарунками від обласної профспілки, а весь колектив від міського управління культури і туризму — квитками до філармонії.

Щоб не звужувалося коло читання сучасних дітей до поверхнево-розважального або суто ділового, навчального, «у скороченому викладі», започаткована і триває акція з пропаганди пасивного фонду «Активний бібліотекар» та загальносистемний конкурс на найкращий захід з популяризації незаслужено забутих книжок «Скарби книжкової імперії». Серед претендентів на перемогу — проект ЦМДБ ім. А.П. Гайдара «Улюблені книги відомих одеситів», який перегукується з Всеукраїнською акцією «Україна читає дітям». В бібліотеках Одеси дітям читають письменники І. Потоцький (А. Ахматову, І. Бродського, А. Вознесенського), Р. Бродавко (Л. Костенко), заслужена артистка України М. Пресич (К. Паустовського, І. Бершадського, А. Демєнт'єва), народний артист України, соліст Одеської опери А. Капустін (українську та російську поетичну класику), народний артист України тележурналіст Б. Чуфус (Т. Шевченка, Л. Костенко), завідувача літературною частиною Українського театру Л. Федченко (П. Тичину, Л. Костенко), артистка Одеської філармонії Л. Хоніч (О. Пушкіна, М. Лермонтова), члени Національної спілки письменників України С. Стриженюк, Т. Федюк, С. Зубко...

В ЦБС створюють документально-просвітницьке кіно. Це фільми «Астрид Линдгрєн», «І. Крылов», «Н. Гоголь», «Пушкін в Одессе», а також сюжети бібліотечних ювілеїв, Всеукраїнського дня бібліотек, конкурсів, найкращих семінарів, циклів літературно-театральних дефіле Театру літературного героя Л. Чумак «Кожен, друзі, з нас артист, до мистецтва має хист» на сцені Одеського ТЮГу та перед гостями зі США... Документальний фільм «Пушкін в Одессе» режисера О. Баламси (методист відділу маркетингу) за сценарієм Л. Волкової (завідувача ЦМДБ ім. А.П. Гайдара) і І. Енгібарян (завідувача бібліотекою-філією № 40) — лауреат міжнародного фестивалю документальних фільмів «Кінологос — 2011». Фільм комп'ютерного кіновиробництва «А. Гайдар в Одесі» (режисер, оператор, голос за кадром — методист О. Баламса, відповідальна за випуск директор Г. Лазарева) 4 жовтня 2011 р. став візиткою ЦМДБ ім. А.П. Гайдара на вебінарі «Введення у гайдароведення» — міжнародному *Internet*-проекті центральної державної дитячої бібліотеки ім. А.П. Гайдара м. Москви. У 3-х годинній програмі були заявлені виступи А.П. Бажової-Гайдар, російських письменників, науковців Московського педагогічного університету та Літературного інституту, бібліотекарів Москви, працівників музеїв, будинків піонерів та дитячої творчості, шкіл — усього 44 інституції з Росії, України і Білорусі, які носять ім'я А.П. Гайдара. За такої насиченості для представлення гайдарівських традицій в Одесі було відведено лише 3 хвилини, але фільм вмістив і романтичну прогулянку приморським куточком Одеси, де у тридцять роки минулого століття Аркадій Петрович жив, створюючи сценарій «Судьби барабанщика», і кадри з однойменного фільму, знятого на Одеській кіностудії у 1977 році, і сюжет про те, як сьогодні читачі малюють ілюстрації до гайдарівських творів на конкурс «Кожний спроможний випробувати себе», що має спеціальну премію імені А. Гайдара. Фільм отримав схвальні відгуки координатора проекту завідувачою сектором методичного відділу Л. Муравьової та учасників вебінару з Москви, Єкатеринбурга, Омська, Стерлитамака, Минусинська... «Одесса! Современно! Лаконично! Здорово! Успіхів у творчості!» (Новосибирск).

Аудиторія читачів Гайдара молодшає. Коментовані читання «Сказки о Мальчише-Кибальчише...» з дітьми 4–6-річного віку провела при підготовці до вебінару Л. Чумак. Вислови дітей були викладені в чаті безпосередньо під час *web*-конференції: «Что такое война?» — «Ужасно, потому что против детей»; «Что вы думаете о Плохише?» — «Нельзя предавать»; «Почему пошли воевать маленькие дети?» — «Хотели землю защищать...». Поза кадром лишилося ще багато цікавого матеріалу, зокрема, спогади заслуженої артистки України Г. Осташевської про постановку «РВС» на сцені Одеського театру юного глядача, тому планується створення розгорнутої версії фільму «А. Гайдар в Одесі». Вебінар став цінним досвідом міжнародного співробітництва в форматі *on-line*. З цікавістю ми відкрили для себе маловідомі факти біографії письменника, звернули увагу на творчі знахідки російських та білоруських колег, а також усвідомили, що спілкування у відео-чаті потребує ретельної підготовки, чіткого дотримання регламенту, мовної культури та неабиякої винахідливості у разі технічних збоїв. Московські колеги передали в дар книгу Б. Камова «Аркадий Гайдар. Мишень для газетних киллеров. Спецрасследование», на яку вже записується черга. У листопаді організатор вебінару Л. Муравьова відвідала нашу бібліотеку.

Справжній прогрес не повинен нівелювати досягнення минулого. У бібліотеки як школи читання — своя ніша в інформаційно-культурному соціумі. Сьогодні ЦМДБ ім. А.П. Гайдара і 18 бібліотек-філій — єдиний простір дружнього середовища, територія гри і фантазії, де цінність книги, що вчить говорити, грамотно писати, творчо мислити, гідно поводитися у реальному житті навіть не ставиться під сумнів і де не дивляться на кіно, телебачення, комп'ютери, різновид цифрових мистецтв як на конкурентів, не протиставляють прогрес і традиції, а сповідують толерантність і прагнуть гармонії.

Бібліотеки продовжують пропонувати читачам нові проекти. З вересня 2011 р. розпочала роботу «Школа молодого репортера» під керівництвом члена Одеського відділення Національної спілки журналістів України заступника головного редактора газети «Порто-Франко» Олександра Галяса. Серед перших, хто спробував себе на цьому терені, учасники конкурсів «Найкращий читач України», «Кожний спроможний випробувати себе», літературної студії «Голоси молодих», активісти бібліотечних гуртків — діти, які знають: все, що пропонує бібліотека — цікаво! Перше завдання — міні-репортаж до Всеукраїнського дня бібліотек. Так юні читачі будуть опановувати журналістику, а деякі журналісти — бібліотечну справу. Ірина Іваніца, починаючий бібліотекар філії № 19 і журналіст за дипломом, з подвійним професійним інтересом пише про своїх колег.

У 2011 р., до 35-річного ювілею ЦМБС ім. А.П. Гайдара, директор Галина Лазарева і завідувача відділом обслуговування Людмила Волкова започаткували акцію «Віддай свій голос за бібліотеку». Вже почали надходити листи-відгуки. Теплі і добрі слова на нашу адресу надіслали народні артисти України А. Капустін, Б. Чуфус, Є. Дембська, трупа Українського театру, заслужена артистка України А. Семенова, завідувача літературною частиною Театру музичної комедії Ю. Сагіна, заступники директора ТЮГу Н. Левченко і В. Борисенко, актори, письменники, місцеві журналісти.

У ЦБС м. Одеси працюють творчо і натхненно. Попереду багато нових проектів і програм, цікавих масштабних заходів, і все це заради наших талановитих читачів.





*Галина Лазарева,*  
директор КУ «ГЦБС для детей г. Одессы»

## Мы всегда открыты к общению

Ежегодно 30 сентября библиотекари страны отмечают свой профессиональный праздник — Всеукраинский день библиотек. Его появление в календаре памятных и важных для нашего молодого независимого государства дат уже в далёком 1998 году было призвано засвидетельствовать великое уважение к скромным и отнюдь не героическим профессиям тружеников многочисленных библиотек, выживающих в Украине в условиях рыночной экономики. Важность их не показной кропотливой деятельности по сеянию в раздираемом противоречиями переходного периода социуме разумного, доброго, вечного, равно как и искреннюю любовь к сохраняемой ими Книге — источнику знаний и мудрости на века.

За прошедшее время изменилось многое. Уже не выживают, а живут полноценной жизнью наши библиотеки, имеющие возможность достойно оплачивать труд своих библиотекарей, пополнять фонды новой литературой, обустроить свои помещения в соответствии с самыми современными требованиями. К счастью, вопреки прогнозам скептиков, не уменьшилось число их посетителей. Библиотеки всё больше берут на себя миссию универсальных культурных центров, куда можно прийти не только за книгой, но и за общением, за возможностью встретиться с представителями разных областей человеческой деятельности и впитать новую информацию, что называется, из первых уст.

Но вот новая забота библиотекарей: изменились сами читатели. Стали более прагматичными, если можно так сказать, узконаправленными, предпочитающими конкретику знаний беллетристической экологии души. Хорошо это или плохо? Как воспитать современного читателя широкого кругозора, который будет готов к восприятию всего спектра мировой литературы вне зависимости от её сложности и содержания? Безусловно, начинать этот кропотливый процесс следует с самого раннего детства. И здесь опять полпредами мировой культуры готовы выступить библиотеки.

Детская библиотека — это книги, юные читатели, родители читателей, учителя, а потом уже библиотекари. Любовь к чтению редко возникает сама по себе. В большинстве случаев ее нужно развивать так же, как эстетический вкус или привычку следить за собой. В этой ситуации самое действенное — пример папы и мамы с раннего детства. Часто молодые мамы дарят себе и миру добрых и музыкальных детишек, читая им с младенчества стихи Пушкина или слушая вместе с ними музыку Моцарта. Если бы мамы только кормили, поили и одевали детей, этого было бы достаточно. Но кроме манной каши, необходимо нечто большее. В системе взаимодействий ребёнок — родитель важен диалогический подход. Ребёнок не как объект утилитарной заботы, а как уникальный и значимый собеседник со своим особым внутренним миром. И «сколько нам открытий чудных» готовит такой диалог! Но диалог — это, прежде всего, умение поддерживать беседу, то есть речевая активность. Не может быть успешным в нашем безумно конкурентном глобальном мире человек, не умеющий доказательно и активно выражать свои мысли. Отсутствие полноценного словарного запаса препятствует нормальному развитию речи у ребёнка, и именно такие дети, по моим наблюдениям, становятся нерешительными, тревожными, замкнутыми, они не умеют (или не хотят) поддерживать беседу, часто «выпадают» из реальных

взаимоотношений с окружающими. Торопыга, бессмысленно нанизывающий междометия и слова-паразиты, тоже не лучший вариант.

«В начале было Слово. И Слово было Бог», Слово прочитанное — это чувство, мораль, умение сопереживать герою книги, которое переносится на окружающих и служит тормозом для заливающей мир жестокости. Мамы и папы, не откупайтесь от детей попкорном и упаковочной пластмассой! Трудитесь вместе со своими детьми с первого дня рождения, мыслите вместе с ними, читая вслух самые первые книжки, развивая в них интерес к миру и уверенность в своих силах. Создавайте ситуацию не убивающих инициативу заботы и давления, а сотрудничества старших и младших. Научитесь правильно думать о своих детях и воспринимать их личностями. Это не легко. И не всегда поддерживается условиями, в которых мы вынуждены существовать. Вот один из примеров. Бесплатные учебники в школах. Казалось бы, благое дело, облегчающее материальное положение семьи. Но бесплатные учебники исподволь разорвали естественную связь родителей со своими детьми в образовательном процессе. Вспомните, некогда переход из класса в класс сопровождался обсуждением в семье учебников по новым предметам, необходимостью сходить на стихийный рынок обмена-продажи отслуживших своё и поиска новых школьных книг, возможностью «подтянуть» ученика дома, заранее не допустить невосполнимых в учении пробелов. Учебник, оказывавшийся дома задолго до начала учебного года, позволял даже не очень сведущим взрослым проконтролировать знания ребёнка не в порядке окрика, а в порядке подсказки. Ведь ребёнок (даже старшеклассник или студент) подсознательно ожидает подсказки — ненавязчивой помощи от близких с целью сохранения самоуважения и уверенности в своих силах. В противном случае — пропасть между родными и тяжёлая психологическая зависимость от случайной компании. Был период, когда по старой памяти родители с тревогой ещё обходили библиотеки в поисках учебников на лето для своих детей, потом перестали. Как оказалось, массовым (публичным) библиотекам учебники в фондах не положены, а школьные летом не работают. Постепенно все свыклись с отсутствием учебников дома во внешкольное время. И вот результат: ныне родители в большинстве своём не знают, какие предметы проходят их дети. Казалось бы, какая мелочь — централизованное распространение школьных учебников, минуя семьи. А результат — нарушение естественных связей родителей с детьми в процессе воспитания и образования. Вот что такое влияние книги на социальные связи.

Один из наших маленьких читателей сказал мне: «Я очень хотел пойти в школу, поэтому рано научился читать, писать. Пошёл в школу. Конечно, я узнал там много нового. Но мне в школе не понравилось, там скучно, всё, что нам задают читать, неинтересно». В библиотеке ему интереснее, потому, что здесь есть право выбора. Но массовая детская библиотека — это не склад любой литературы. Она должна иметь, и на сегодняшний день имеет, так называемое ядро из книжных документов, подобранных по возрастному принципу. Это очень важно — понять, оценить и способствовать сохранению этого самого ядра, вокруг которого строится научно обоснованная система пополнения и обновления книжных фондов в любой библиотеке. Детские библиотеки сле-





дят за школьною програмою, комплектуються з урахуванням її вимог, при цьому не забувають про своє призначення — пропонувати та розвиваючу літературу для позакласного читання. Але сьогодні ми все частіше чуємо від наших читачів: нас не питають про позакласне читання. В поточному році вперше за багато років літати читачі з рекомендаційними списками. Процес тестування при отриманні в вищі навчальні заклади виявив закономірність — не прочитав оригінал, тестування не пройде. Вихід один — допомогти дітям прочитати все рекомендоване. І краще всього це можуть зробити бібліотекарі з їхніми знаннями та володінням інформацією про зміст бібліотечних фондів. А що ж бібліотечні фонди? Почти всі запити читачів бібліотекарі можуть задовольнити, тому що, в першу чергу, бережливо ставляться до збереження основного книжного ядра, не виплеснули з водою дитячий період зміни орієнтирів, а в другу, міські влади повернулися до щорічного бюджетного фінансування придбання нових книг. Тільки в цьому році ми поставили на полиці сімнадцять тисяч нових видань, не рахуючи сотні газет та журналів. Українські та літератури на українській мові в наших бібліотеках сьогодні достатньо по всіх напрямках знань. Поповнилися дитячі бібліотеки та книжки сучасних авторів, альбомами про мистецтво, новітніми словниками, енциклопедіями.

В практиці роботи з книжками завжди існувала та існує інвентаризація бібліотечних фондів, списання книг, рваних та брудних. Але це не має нічого спільного з «чистою» в угоду політичній кон'юктурі. Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» гарантує право на вільний доступ до інформації, знань, придбання цінностей національної та світової культури, науки та освіти. Це я повідомляю моїм читачам, хто повірив слухам про якусь отриману заборону вилучити з українських бібліотек твори радянських письменників як «ідеологічно застарілі». Не йдіть на повід антидержавних, антиукраїнських демагогів, думайте, аналізуйте самі, які з раніше виданих книг, крім абсолютно конкретної історичної інформації, можуть мати справжню художню цінність та здатні навчити ваших дітей чомусь корисному та хорошому. Вже відомо, в якій середовищі дитина живе, ту інформацію

она вбирає, згідно з нею та розвивається. На жаль, сьогоднішня життя з її пропагандою комфорту та матеріальних цінностей не зовсім розвиває душу, а більше толкає до чисто фізичного виживання з пасивним ставленням до духовних досягнень людства. На початку ХХІ століття обсяг знань щорічно збільшується. Тому слід навчити дітей знати та читати наперед. В Інтернеті користувач, як правило, шукає відповідь на вже відомий йому запит, а в житті треба вміти прогнозувати. Тому системно читати значно важливіше, ніж вбирати потік несистемної інформації, услужливо підсовують всіма можливими комунікативними засобами, куди тільки можна впровадити в наше життя та свідомість. Плыти треба самому. І в глибокій воді. А рука допомоги знадобиться тоді, коли почнеш тонути.

Яка ж роль бібліотеки та бібліотекаря в сучасному інформаційному суспільстві? В свій час лідерами країн «великої вісімки» була прийнята особлива конституція нового комунікативного часу під назвою «Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства», а Всесвітньою організацією ЮНЕСКО розроблені основні принципи інформаційного суспільства — до суспільства знань. В відповідності з ними та іншими міжнародними програмами, публічним бібліотекам слід: сприяти розвитку демократичного суспільства та громадянських прав; орієнтувати свою діяльність на задоволення потреб інвалідів, підлітків, літніх людей, незайнятих громадян; сприяти неперервності освіти, зосередити роботу на потребах дітей та всіх, хто турботиться про них; брати участь у формуванні гармонічного інформаційного суспільства, активно підтримувати державні програми читання; поощряти почуття соціальної відповідальності на місцевому рівні, інтерес до сімейної історії та рідного краю в умовах зростання світової глобалізації; підтримувати етнічне, культурне, мовне та релігійне різноманіття, культурне самоопределение та самобутність, а також соціальну інтеграцію...

Сьогодні в Одесі сорок бібліотек для дітей та дорослих, підтримуваних з місцевого бюджету. Всі вони існують за переліченими вище принципами та завжди відкриті до спілкування та відповідей на наші запити. Приходьте. Не пожалуйте.

*Зоя Куксова,*

зав. відділом довідково-бібліографічних та інформаційних послуг  
ЦМДБ ім. А.П. Гайдара КУ «МЦБС для дітей м. Одеси»



## Професіоналізм і креативність в арсеналі бібліографів

Сучасна людина, яка живе в умовах інформаційного суспільства, повинна не тільки вміти читати, писати, говорити, але й швидко та вільно орієнтуватися в потоці усної, письмової, цифрової інформації. Оновлюється освіта, вводяться нові технології навчання та головним залишається вміння самостійно знаходити інформацію, оцінювати її, обробляти, аналізувати, використовувати. Формування інформаційної культури людини триває упродовж усього життя і особливу роль у цьому відіграють бібліотеки.

Інформаційна робота в дитячих бібліотеках-філіях міста ведеться у двох напрямках: серед читачів-дітей і серед організаторів дитячого читання — педагогів, вихователів, батьків. Зміст інформування дітей та дорослих має свої відмінності. Діти мають потребу в новинках художньої літератури, книжках документального, публіцистичного характеру, які до-

помагають самоосвіті та самовихованню. Для учнів також важлива інформація про науково-популярну літературу, що розширює і поглиблює знання, набуті в школі. Організаторам дитячого читання поряд з інформацією про педагогічну літературу подаються відомості про нові науково-популярні і художні видання для дітей. Батьків бібліотека знайомить з літературою про фізичне й моральне виховання, яка допомагає формувати навички самоконтролю, розвинути у дитини любов до книги, до читання.

Саме на відділі довідково-бібліографічних та інформаційних послуг покладено завдання об'єднати всіх учасників навчально-виховного процесу у справі виховання інформаційно-компетентної особистості за допомогою наочних і масових заходів. Це потребує творчого підходу бібліотекаря до читача через інформованість бібліотекарів, а також він виконує інформаційно-консультативну та інформаційно-коорди-





наційну функції, спрямовані на дитину, родину. Відділ відповідальний за рівень інформаційної культури бібліотекарів та безперервне професійне підвищення їх кваліфікації. З цією метою щорічно плануємо та проводимо навчання, намагаємося охопити якнайбільше тем та урізноманітнити подачу просвітницького матеріалу. Допомагають нам у цьому проведенні різних форм заходів. Зокрема: семінари «Ласкаво просимо до казки», «Бібліографія дає можливість не заблудитися у «дрімучих лісах книги», «Бібліотечні уроки — школа поваги читачів до книги», «Залучення читачів до духовних багатств національної літератури. Іван Франко — дітям»; круглі столи «Формування інформаційної культури особистості — місія дитячої бібліотеки в ХХІ ст.», «Особливості роботи бібліотеки для дітей у вдосконаленні бібліотечно-бібліографічного сервісу»; семінари-практикуми «Бібліографічний опис — основна та обов'язкова частина будь-якої бібліографічної інформації, бібліографічного запису», «Система бібліографічної діяльності бібліотекаря», «День бібліографії — школа формування бібліографічних знань, умінь та навичок читачів. (На прикладі творчості К. Паустовського)». Під час роботи практикуму «Відображення матеріалів на тему «Земля — планета, на якій я живу» в довідково-бібліографічному апараті бібліотеки (зокрема, систематична картотека статей, краєзнавча картотека) та дотримання державного стандарту 7.1:2006 були розглянуті питання професійної компетентності бібліотекаря, бібліотечний почерк, професійні видання на допомогу бібліотекарю. Тренінг «Бібліографічний опис матеріалів про природу з періодичних видань ЦБ» допоміг проаналізувати і виявити ті складнощі, які кожен відчув у процесі використання державного стандарту 7.1:2006.

При підготовці та проведенні семінарів використовуються різноманітні форми подання просвітницького матеріалу: групові та індивідуальні консультації, відкриті перегляди, інформаційні огляди нових надходжень, огляди періодики, бесіди, анкетування, ділові інтерактивні ігри... У постійній практиці — презентації нової літератури, творчі зустрічі з одеськими літераторами, членами Одеського відділення Національної спілки письменників України Миколою Палієнком, Олексієм Різниченком, Володимиром Рутківським, Володимиром Граніним, Валентином Морозом, народним артистом України диктором Одеського телебачення Богданом Чуфусом, артисткою Державної філармонії Ларисою Хоніч та ін., а також художнє читання поезій читачами бібліотек, виконання пісень та музичних творів учнями студій Палацу творчості школярів та учнівської молоді ім. Я. Гордієнко, Будинку дитячої творчості «Моряна» Приморського р-ну міста. У семінарі «Методика і практика проведення Дня інформації «Для талановитих дітей та дбайливих батьків» взяли участь відомі люди Одеси, батьки наших читачів, педагоги. Член Одеського відділення Національної спілки художників України Ірина Харитонова у виступі «Кожна дитина талановита» поділилася багаторічним досвідом роботи з дітьми, дала поради, як виростити з малюка активну, творчу особистість, розвинути дитячі здібності через образотворче мистецтво. Викладач зарубіжної літератури гімназії № 5 Валентина Алієва, керівник літературної студії «Молоді голоси», розкрила тему «Формування творчої особистості засобами художньої літератури». Іванова Наталя, мама переможця міського етапу конкурсу «Найкращий читач України» розповіла про сімейні традиції любові до книги і становлення інтелектуального розвитку сина.

Головному державному святу України, що відзначається 24 серпня, всі 19 бібліотек ЦМБС для дітей приділили певну

увагу. До 20-ї річниці Незалежності України відділ довідково-бібліографічних та інформаційних послуг провів для працівників дитячих бібліотек тематичний семінар «У звичаях, традиціях народу ти душу України пізнавай». Проходив він на базі міської дитячої бібліотеки-філії № 4. В читальному залі бібліотеки було розгорнуто книжково-ілюстраційну виставку «Україна — етнокультурна мозаїка», епіграфом до якої стали слова відомого українського поета В. Симоненка: «В океані рідного народу, відкривай духовні острови». Такими духовними островами в житті українців завжди були народні традиції та звичаї. Вони формувалися впродовж багатьох століть і є складовою не лише історії, а й сьогодення. Нині вони стали одним з головних чинників відродження українського народу, його національної свідомості та людської гідності. Кожен з нас є спадкоємцем цього великого скарбу, продовжувачем традицій народної культури. Виставка розкрила розмаїття багатовікового минулого української нації, держави, представила характеристики видатних діячів минулого, висвітлила значну кількість подій, явищ, пам'яток літератури, починаючи з давніх-давен до нашого часу (понад 80 видань).

Ми пишаємося тим, що можемо запропонувати нашим читачам такі рідкісні видання, як: В. Борисенко «Українки в історії», у якій паралельно з архівним матеріалом маловідомих літературних джерел, подаються портрети видатних жінок України від часів Київської Русі до наших днів (багато імен висвітлюється вперше); А. Гречило, Ю. Савчук, І. Сварник «Герби міст України (XIV — I пол. XX ст.)» — науково-популярне видання, що містить близько 450 зображень гербів міст і сіл України (книга гарно ілюстрована, містить велику кількість архівних матеріалів і на сьогодні найповніше висвітлює тему геральдики на території України); О. Боряк «Україна: етнокультурна мозаїка», що розповідає про свята й будні, звичаї та обряди, повір'я і символіку тощо; Марко Грушевський «Дитина у звичаях і віруваннях українського народу», авторський текст доповнюється коментарями відомих педагогів, психологів, медиків, письменників; О. Соломченко «Писанки Українських Карпат» — монографічні дослідження із зразками писанкової орнаментності, технології розпису, способами виготовлення природних барвників, консервації та реставрації писанок (книга розрахована не тільки для мистецтвознавців, але й для шанувальників народного мистецтва); Зінаїда Васіна «Український літопис вбрання», перший том книги-альбому охоплює період історії понад 10 тисяч років (одяг племен і народів, що проживали на території сучасної України, до часів Київської Русі; зібрання предметів побуту, творів народного мистецтва, традиційної культури: макет української хати, лялька-оберіг, рушники, національний одяг, керамічні вироби, прядка тощо).

Корисними для слухачів семінару були запропоновані консультації: «Формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу в діяльності бібліотеки», «Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки на допомогу надання користувачам інформації про джерела з історії та життя українського народу». Цікаво пройшла творча зустріч з поетом і публіцистом Володимиром Гараніним «Публікації про світ української мови, духовну культуру нашого народу, яка в певній мірі збереглася в традиціях, побуті, віруваннях аж до наших днів».

Під час професійного факультативу із популяризації народознавчої тематики з залученням читачів «Пісня та народні музичні інструменти в житті українського народу», прозвучали народні пісні у виконанні працівника бібліотеки-філії № 22 Раїси Дем'янової. Також перед присутніми вис-





тупили читачі і друзі бібліотеки-філії № 4 — учасники дитячого ансамблю «Цветень», які у яскравих українських костюмах заспівали веснянки, гаївки, українські народні пісні. Про українську національну кухню «Іж та хвали, щоб ще дали» розповіла завідувача відділом довідково-бібліографічної роботи та інформаційних послуг Зоя Куксова, а юний читач Євген Миколюк з бібліотеки-філії № 10 доповнив її уривком з «Енеїди», де Іван Котляревський з гумором рекламує українські наїдки.

Одним із головних завдань бібліотеки є робота з дитячою книжкою і дітьми, яких потрібно навчити бути читачами. Працюючи над цим потрібно пам'ятати настанову видатного педагога В.О. Сухомлинського про те, що «... читання — джерело духовного збагачення не зводиться до вміння читати, з цього вміння воно тільки починається...». Тому потрібно прагнути не читання заради читання, а читання як самостійної діяльності дитини у світі книжок, з якої починається її освіта, самовиховання, формування високих художніх смаків, гармонійний розвиток. Читацькій майстерності навчають, методично і правильно, керуючи становленням читацької самостійності, яку виховують бібліотечні уроки. Для цього в арсеналі бібліотекарів різноманітні форми виховання культури читання. Одна з них — ляльковий театр. Відомо, що в дитинстві найбільш привабливою і цікавою є ігрова діяльність. Найбільші можливості реалізувати прагнення дітей до гри дає літературний театр, який може діяти в бібліотеці як ляльковий з елементами, що вимагають від читача знань, набутих із книг. У жовтні 2011р. в бібліотеці-філії № 22 пройшов II-й загальносистемний фестиваль лялькових бібліотечних уроків для читачів молодшого віку. Книжково-ілюстративна виставка «Казковий світ ляльок», розгорнута у читальному залі містила інформацію про наявність літератури, яка допоможе працівникам бібліотек в організації лялькового театру, розробці літературних сценаріїв, педагогічні рекомендації щодо дитячих ігор. У програмі фестивалю відбувся перегляд конкурсних вистав. Показували свою майстерність представники бібліотек-філій №№ 9, 10, 21, 22, 23, 39, 40, 45 та ЦБ і УЧЗ. Глядачі із задоволенням переглянули лялькові бібліотечні уроки: «Подорож книжковим містом», «Автори дитячих книг», «Книги треба берегти — кращі друзі нам вони», «Бібліотека — книжчин дім», «Як знайти потрібну книжку» «Наші вірні помічники — енциклопедії і словники»... За оцінками компетентного журі перше місце посіла бібліотека-філія № 10, друге — бібліотека-філія № 23, третє — ЦБ ім. А.П. Гайдара. Переможці отримали захоплювальні призи — грамоти, театральні ляльки казкових героїв. Потім всі охочі побували на майстер-класі артистки Одеського лялькового театру Ольги Кужельної.

Вибору книг в бібліотеці допомагає її довідково-бібліографічний апарат: систематичний каталог для учнів 2–4 класів, 5–6 класів, 7–9 класів, систематична картотека статей, краєзнавча картотека, тематичні теки, рекомендаційно-бібліографічні покажчики, інформаційні плакати, групові та індивідуальні рекомендаційні списки, інформаційні списки нових надходжень. Рекомендаційна бібліографія здійснює бібліографічне інформування читачів, сприяє самоосвіті, вихованню і популяризації знань. Для активізації і стимулювання творчих можливостей фахівців в організації довідково-бібліографічного апарату та фонду бібліографічних посібників, було підготовлено і проведено загальносистемний «Конкурс на кращий бібліографічний посібник для читачів 5–7 класів». Вимоги конкурсу: форма бібліографічного посібника — груповий рекомендаційний список; обсяг — не менше 15 документів; групування записів — за визначеним принципом (від

загального до конкретного, від простішого до складного, в хронологічному порядку та ін.); актуальність теми; креативність; правильність бібліографічного опису, анотації та оформлення.

Сучасне суспільство вимагає виховання такої особистості, яка була б спроможна творити красу у собі та навколо себе, була б фізично і морально здоровою, патріотично налаштованою, з яскраво вираженою громадянською позицією, з рисами гуманізму і толерантності. Такі високі критерії до виховання підростаючого покоління зумовили різноманітність тематики групових рекомендаційних списків поданих на конкурс: «Нам не забути вас, хлоп'ята» (до річниці Великої Перемоги) — бібліотека-філія № 46; «Загадкова географія» (УЧЗ); «Дивовижний світ таємниць» — бібліотека-філія № 40; «На межі тисячоліть» (літературна Одеса) — бібліотека-філія № 36; «Найкраща музика — жива природа» — бібліотека-філія № 11; «Рідна мова — всесвіту основа» — бібліотека-філія № 4; «Історія України в образах її ватажків та полководців» — бібліотека-філія № 19; «Світ навколо нас» — бібліотека-філія № 37; «Апостол новітнього українства» (до річниці з дня народження Ю. Липи) — бібліотека-філія № 8; «У світі таємниць» — бібліотека-філія № 26; «Як знайти себе і своє місце у житті» — бібліотека-філія № 39; «Любов до рідної природи» — бібліотека-філія № 9... Конкурс дав широкі можливості для творчої самореалізації бібліотекарів, привніс атмосферу змагання. В кожній бібліотеці-філії визначалися індивідуальні виконавці, але частіше всього це були колективні роботи: відбирали літературу, уточнювали тему, придумували емблеми, епіграфи, підбирали ілюстрації. Компетентне журі опрацювало усі подані роботи, що відрізнялися не тільки великою кількістю тем, а й оригінальним оформленням. Наприклад, колектив бібліотеки-філії № 10 підготував актуальний за тематикою список «Це твоя і моя Україна», у вигляді віночка, прикрашеного кольоровими стрічками, з елементами декоративно-композиційного призначення: символи української держави, кобза... Юні читачі знайдуть у ньому перелік цікавої літератури з історії України і рідної Одещини.

Завдяки нашим бібліографічним матеріалам, кожен читач має можливість, сидючи в бібліотеці, мандрувати по всіх частинах світу. Згадаймо слова Дж. Леббока: «Мы можем путешествовать с учеными и писателями, которые покажут нам гораздо более, быть может, чем мы увидели бы сами». Спонукає до таких книжкових мандрів рекомендаційний список «Пригоди та подорожі» підготовлений колективом бібліотеки-філії № 48. При його створенні зупинилися на пригодницькому жанрі, жваво обговорювали форму посібника, долучали і членів сім'ї. Розуміли, що нетрадиційне і яскраве оформлення приверне увагу дітей. Довго не могли визначитися. Та зовсім несподівано виникла ідея оформити список у формі повітряної кулі. І закипіла робота. Потрібну кулю знайшли, сітку змайстрували самі, пристосували плетений кошик з-під квітів. На перший погляд, здавалось би, сама форма не має ніякого відношення до списку, але в цьому і оригінальність, що супроводжує цей список куля ніжно-голубого кольору, стилізована під глобус. Плетена сітка підтримує кошик, в яку вміщено список. Така форма асоціюється з творами Жуль Верна — основоположника наукової фантастики. В рекомендованій читачам літературі домінуючими стали твори з історії великих подій і подорожувань, незвичайних мандрів і пригод, а також фантастика. Це твори Д. Дефо, А. Дюма, А. Гріна, В. Каверіна, Ф. Купера, В. Скота, Р. Стівенсона, М. Твена та ін. Цей калейдоскоп великих письменників відкриває справжню скарбницю світової культури.





При складанні бібліографічного рекомендаційного списку, завдяки використанню книжкового фонду і довідково-бібліографічного апарату надається інформація читачам—дітям про науково-пізнавальну та художню літературу з усіх актуальних питань сучасності. Одна з самих злободенних тем — екологія. Дію законів екології в навколишньому середовищі розкриває література, згрупована працівниками бібліотеки-філії № 22 у список «Знай, люби, бережи» в формі буклету, де читачам представлені мальовничі картини флори і фауни. Вдало підібрана література відомих учених і письменників, які пишуть саме для дітей допомагає їм усвідомити, що можна і необхідно, а що не можна і небезпечно робити у нашому домі під назвою Земля.

Серед різноманіття актуальних тем заслуговує на увагу список «Історія Європи у художніх творах» (бібліотека ім. А.П. Гайдара, укладач Л. Волкова). Виконаний у формі свитка з художніми заставками на полях, які відображають орнаментні мотиви, характерні для середньовікового книжкового мистецтва переносить нас у багату історичними подіями Європу. Особливістю цього посібника є простота, зрозумілість і доступність. Звернення до читачів запрошує: «Шановні читачі! Наша держава Україна належить до Європейської сім'ї народів. Протягом багатьох століть Європа отримувала історичне лідерство. Звідси почалися Великі географічні відкриття, тут зародився капіталізм, відбулася перша революція, події двох світових війн... Найцікавіші історичні події завжди приваблювали письменників, висвітлювалися ними у історичних оповіданнях, повістях, романах. Тому ми пропонуємо вашій увазі художні твори, які допоможуть вивчати як історію своєї країни, так і історію свого континенту». Короткі, але змістовні анотації до творів П. Загребельного, М. Лазорського, В. Малика, А. Дюма, Т. Лагунова, В. Манфреді, М. Старицького занурюють читачів у світ захоплюючих історичних подій. Художня література на історичні теми завжди актуальна. Конкурс закінчився, але робота продовжується, виникають нові ідеї, нові форми популяризації літератури.

З метою кращого засвоєння слухачами теоретичних положень, пов'язаних із специфікою організації дозвілля читачів в бібліотеці, набуття ними необхідних навичок, надання методичної допомоги з цього питання, пропонуються деякі розробки масових заходів з порадами щодо їх використання. Діти — найбільше багатство. За їхнім розвитком ми спостерігаємо зі широченною любов'ю і ніжністю. Заради них ми готові забути власні проблеми та з головою поринути в яскравий світ дитячих фантазій. Батьків бібліотека знайомить з літературою про фізичне й моральне виховання, як формувати у школярів навички самоконтролю, як розвинути у дитини любов до книги і читання. Бібліотекам-філіям ЦБС підготовлені та видані методичні розробки масових заходів з рекомендаціями щодо проведення Дня інформації «Для талановитих дітей та дбайливих батьків».

Ми з вами добре знаємо, що таким поняттям як патріотизм і громадський обов'язок не вчать, їх виховують: у сім'ї, школі, бібліотеці. З огляду на важливість цього питання, для організаторів дитячого читання було розроблено методичні поради з підготовки та проведення Дня бібліографії «Переможної пам'яті кроки». У запропонованому матеріалі представлені документи про героїчну оборону окупованих міст, зокрема Одеси, про мужність ленинградців, що вистояли блокаду, про трудовий подвиг народу в тилу, про знаменитих воєначальників Великої Вітчизняної війни, про фронтову поезію і військову публіцистику. Завдання організатора Дня

бібліографії не тільки викликати, а й підтримати інтерес до героїчних сторінок історії, до долі співвітчизників та земляків, а це можливо тільки зворушивши душу і почуття людини. Що ж може викликати такі почуття? Мабуть, знайомство з учасником війни. Ніякі слова, музика або читання віршів не зрівняються з таємничістю зустрічі з живим свідком тих подій. У нас, поки, що є можливість організувати таку зустріч, не чекаючи, коли буде пізно. Матеріал доповнено координатами установ та громадських організацій, об'єднаних ветеранів війни.

Для організаторів дитячого читання головний бібліограф Тетяна Ясинська підготувала матеріали з періодичних та інших документів. Один з них «Под алым парусом мечты», популяризує творчість О.С. Гріна — морського романтика, залюбленого в море. В багатьох його творах впізнаються риси Одеси, міста, де майбутній письменник познайомився з морем і потім створив республіку, яку Паустовський назвав Гренландією. Цікавим є і «Іграшковий дивосвіт», що допомагає в організації масових заходів, бо саме за допомогою іграшки в поєднанні з першими книжками можна показати дітям що світ населяють різні нації, що народна іграшка належить до унікальних явищ культури, дуже образна і символічна. А ще іграшки — вихователі, вчителі. Граючись, дитина осягає світ предметних реалій, фантазує. До рекомендаційного списку матеріалів з періодичних видань для організаторів дитячого читання «Тиждень дитячої книги в бібліотеці» ввійшли 64 методичні розробки. Це і бесіди, конкурси, літературні естафети, вікторини, ігри-змагання, театралізовані вистави, рекомендації з планування Тижня тощо.

«Слів на описи не трачу, словом не передаши  
Їх земної, безсловесної, дивовижної краси.  
Люди дивляться, п'яніють, в них кохаються віки,  
Нареченим їх дарують, заплітають у вінки.  
Ними кожний свою радість, власне щастя назива.  
Квіти часто нам говорять втричі більше ніж слова.»

*В. Симоненко*

Такими чудовими поетичними рядками розпочинається список «Діти і квіти — окраса життя», що пропонує добірку матеріалів про квіти України, загадки та мистецтво дарувати квіти, їх символічне значення, організацію літературно-музичних вечорів. Важливим є те, що цей матеріал може бути творчо доопрацьований працівником будь-якої бібліотеки-філії відповідно до наявного фонду дитячої та краєзнавчої літератури, можливостей матеріально-технічного забезпечення масового заходу, досвіду спеціалістів у роботі з тією чи іншою віковою групою читачів, творчих навичок бібліотекаря, його фантазії і ерудованості. Тоді може вийти зовсім новий неперевершений і потрібний захід.

Багато запитань постає сьогодні перед бібліотекарями, що працюють з дітьми: як зробити бібліотеку місцем цікавого змістовного дозвілля та спілкування? Як заохотити підростаюче покоління до читання творів українських письменників, залучити до багатого духовної спадщини минулих поколінь нашого народу? Обмін досвідом, дискусії, круглі столи, учбові ігри, які використовуються в навчальному процесі відділом довідково-бібліографічних та інформаційних послуг, дозволяють стверджувати, що переважна частина працівників бібліотек-філій усвідомлює необхідність поновити методику рекомендації творів, урізноманітнити форми подачі матеріалу, надати інформацію про книги, актуальні теми, знайомити з відомими і новими героями, авторами в живій, емоційно насиченій, динамічній формах.





*Людмила Волкова,*  
зав. отделом обслуживания учащихся 5-9 классов ЦГДБ им. А.П. Гайдара  
КУ «ГЦБС для детей г. Одессы»

### Неталантливых детей не бывает

Доброй традицией в Одессе стало проведение общегородского библиотечного конкурса детского творчества под девизом «Каждый может испытать себя», и который с 1996 года призван пробуждать стремление к самовыражению имеющееся в каждом ребёнке. Среди множества детских конкурсов, которые как правило имеют локальный, ограниченный видовыми рамками характер, этот выгодно отличается своей многогранностью. Он проводится в четырех номинациях: «Художники — иллюстраторы и художники компьютерной графики», «Юные композиторы», «Авторы литературных произведений», «Переводчики литературных произведений» — это дает возможность соискателям проявить себя не только в каком либо одном, а сразу в нескольких жанрах.

В конкурсе всегда участвуют читатели детских библиотек — учащиеся общеобразовательных, музыкальных, художественных школ и студий, гимназий, лицеев, а также самые маленькие читатели — дошкольники с трёх лет. Всего за годы его проведения в нём приняли участие более десяти тысяч читателей. Есть дети, которые несколько лет подряд представляют работы, совершенствуя и оттачивая своё мастерство. Наряду с ними появляются новые претенденты, пробующие свои силы и с трепетом ожидающие оценки уважаемого жюри. Сотрудники детских библиотек находятся в постоянном поиске новых талантов, новых имён.

Профессиональное жюри, в состав которого входят представители творческих союзов (писатели, художники, композиторы) отмечает, что с каждым годом наблюдается более высокий по качеству уровень работ. Лучших награждают дипломами, грамотами, подарками. Призёры получают возможность выступить перед широкой аудиторией: в своих библиотеках, со сцены театра, на телевидении, обратить на себя внимание печатных изданий. Ежегодно фойе Театра юного зрителя украшает выставка, экспонирующая более 150 лучших работ художников-иллюстраторов, вызывая живой интерес детей и взрослых — зрителей театра. Для юных композиторов в центральной городской детской библиотеке им. А.П. Гайдара конкурс проходит в виде отчётного концерта. На суд жюри представляются и инструментальные, и вокальные сочинения. Ребят, занимающихся музыкальным творчеством, обычно немного, но каждый из них по-своему интересен. Поэтому такие концерты становятся настоящим праздником музыки.

Живут на свете поэты. Они вроде бы такие же люди, как все остальные: так же дышат, ходят в школу, купаются летом в море. Всё как у всех. Но поэты тем и отличаются от остальных, что могут увидеть обычную жизнь с другой стороны, «сквозь волшебное стекло», открывая для всех остальных целый огромный мир, в котором есть чудо. Именно такие ребята — юные поэты и прозаики, собираются в библиотечной литературной студии «Голоса молодых» каждое второе воскресенье месяца. Они читают свои произведения, прислушиваются к замечаниям друзей и руководителя студии, писателя Игоря Потоцкого, члена жюри конкурса. Многие из них владеют иностранными языками и представляют ещё и свои литературные переводы, оценивать которые всегда с удовольствием помогают представители национальных культурных центров.

За время существования конкурса опубликовано уже несколько сборников работ его участников: «Мир, открытый настезь», «Мы такие, как этот мир», «Душа стесняется лирическим волнением», «Кожный спроможний випробувати себе», «Каждый может испытать себя». В 2011 году вышел альманах «Молодые голоса Одессы», который вызвал интерес средств массовой информации. Его презентация прошла в Золотом зале Государственного литературного музея.

Итоги конкурса с награждением победителей и призёров подводятся на финальных гала-концертах в лучших залах театров Одессы, филармонии, дворцов культуры. Это всегда весёлое и торжественное мероприятие — ребят поздравляют члены жюри и спонсоры, им дарят своё творчество лучшие детские танцевальные и вокальные коллективы города, профессиональные артисты. Частыми гостями таких праздников бывают народные артисты Украины Николай Свидюк, Анатолий Капустин, Ольга Аганезова, Наталья Завгородняя; заслуженные артисты Украины Николай Завгородний, Алина Семёнова и Аурика Ахматова; лауреат конкурса «Народное признание» Владимир Кондратьев.

В 2011 году XIV конкурс объединил более 700 детей, победителями и призёрами из которых стали 116 человек, а ещё 120 — получили поощрительные призы и грамоты за участие. Библиотечный фестиваль юных талантов прошёл во Дворце культуры им. Леси Украинки в канун Международного дня защиты детей, в год 20-летия Независимости Украины и 15-летия Конституции. Специальную премию за освещение темы «Україна Незалежна» в рамках номинации «Художники – иллюстраторы» получили Максим Назаренко, Мария Миропольская, Мария Чугай и Анастасия Лихачёва. Литературной премией им. А.П. Гайдара, учреждённой жюри библиотечного конкурса, была отмечена проза Вячеслава Иванова, Гран-при получили Шокун Евгения («Художники-иллюстраторы») и Мамонтенко Анастасия («Авторы литературных произведений»). Ребята — неоднократно, по рекомендации организаторов конкурса и членов жюри, становились призёрами других конкурсов. Наша библиотека награждена дипломом за участие в фестивале, который проходил в г. Николаеве «Морской конёк» (1998 год), читатели Литовчук Сергей, Жданова Даша, Бесхлебная Валя, Мистек Фариды — призёры международного литературного конкурса «Дети пишут о море» (организатор — Архангельская областная детская библиотека им. А.П. Гайдара, 1996 г.) были награждены хрустальной улиткой и книгами с автографом автора из серии «Что есть что» архангельского писателя Геннадия Аксёнова. Стихи Фариды Мистек на английском языке, отправленные на литературный конкурс в Великобританию, вошли в антологию поэзии, изданную организаторами конкурса — международной библиотекой графства Кент. Один экземпляр был вручен автору.

Успешное участие в библиотечных конкурсах нередко способствовало выбору жизненного пути наших читателей. Лиза Сафроний и Юлия Запорожец, в разные годы занимавшие первое место в номинации «Юные композиторы» — студенты Музыкальной академии им. А. Неждановой (факультет теории музыки и композиции), Антон Бабарига и Вероника Стукаленко стали профессиональными переводчиками, Саша Григорьева — член Одесского отделения Национального союза писателей Украины, а Настя Валюк и



Катя Михайлова — студентки архітектурного факультета Строительной академии. Марина Турчанова — дівочка с поетическим морским іменем и настійчивым с раннего детства характером, умением увидеть красоту в обычных вещах, неоднократно побеждала в номинациях и «Юные композиторы», «Авторы литературных произведений», и «Переводчики литературных произведений». Интересным был творческий дуэт — Марина Турчанова (композитор) и Алёша Тесёлкин (поэт). Сейчас они студенты Национального университета им. И.И. Мечникова, изучают иностранные языки, но продолжают заниматься творчеством.

«Я уверена, что конкурс «Каждый может испытать себя» сыграл важную роль не только в моей жизни — пишет Марина в газете «Вечерняя Одесса», — но и в жизни многих других детей. Ведь мы часто сами не знаем, какими скрытыми возможностями обладаем. Первые мои работы были отмечены лишь грамотой за участие, но появилась уверенность в своих силах и желание писать больше и лучше, за что я очень благодарна организаторам конкурса... В нашем городе много одарённых детей. Важно, чтобы взрослые помнили об этом и помогли их талантам раскрыться».

### Книга — одне з найбільших чудес

*Книга для мене — одне з найбільших чудес, створених людиною. Скарбницями книг називають бібліотеки. І недаремно Перша велика і вічна Книга зветься Біблією. І ще давні єгиптяни називали бібліотеки «аптеками для душі».*

*Сьогодні ми не знаємо, хто написав першу книгу і як вона називалася. Але добре пам'ятаю той день, коли я вперше зайшов до бібліотеки у далекому селі у глибині Карпат. Як я хвилювався! Приходив мило — і вертався знов. Але я заставив себе увійти до бібліотеки, тремтячими руками взяв першу книжку з рук бібліотекаря. І з тих пір моє захоплення книгою росло, міцніло, інші захоплення якось з часом відійшли, а книга і бібліотека зі мною усе життя. Мінялися міста, роки, змінювалися уподобання, моди, правителі, помінялися навіть суспільство — політичні формації, а книга живе, хвалити Бога. І в цьому величезна заслуга бібліотеки, тих щедрих, добрих, привітних розумних, вихованих, терплячих, привабливих жінок (бо переважно тут працюють саме вони), яких я зустрів в Одеській міській дитячій бібліотеці ім. А.П. Гайдара.*

*Людмила Волкова, Інна Ротштейн, всі, хто віддано служить своїй справі, справедливо заслуговують на повагу і шану. І справді — бібліотека ім. А.П. Гайдара для нас рідний дім — свій, теплий, затишний, де зустрічаєш і наших письменників, журналістів, акторів, режисерів. А це, не забувайте, бібліотека дитяча!*

*І яке щастя, що така знана, талановита, невгамовна, енергійна, небайдужа, творча, красива людина створила міську систему дитячих бібліотек. Це — заслужений працівник культури України Галина Лазарева. Те, що у місті збереглася така кількість бібліотек для дітей, — її заслуга. А ще, Галина Яківна, талановитий письменник, оповідач, що бережно зберігає пам'ять про славетні імена Одеської кіностудії, тих особистостей, які йшли разом з нею по життю, а це неоціненний труд. Спасибі Вам, Галино Яківно!*

*Завжди радо і захоплено йдуть на творчі зустрічі до бібліотеки усі, хто мав щастя бути запрошеними. А це, крім ветеранів, поетів, прозаїків, провідні актори Одеської опери, театру музичної комедії, драматичних театрів і ТЮГу. В наші непевні часи морального зупокоєння книга рятує душу від здерев'яніння. Читаючи, я вчуся, багатію, думаю, а значить — живу, бо тут компанія мудрих і достойних людей, які добре знають, що істинно вчені бувають не ті, що лише багато знають, але ті, що читають корисне.*

*То ж з роси і води Вам наші любі і рідні бібліотекарі, наші вірні друзі! А побажати хочу Вам терпіння, мужності, наснаги, здоров'я, хороших читачів, які добре усвідомлюють, що людина переставє мислити, коли перестає читати!*

*Низько вклонюсь. З повагою і любов'ю — народний артист України, актор, співак, журналіст, автор і ведучий програм Одеського державного телебачення Богдан Чуфур*



**Світлана Бекмурадова,**  
завідуюча

бібліотеки-філії № 10 МЦБС м. Одеси

### Працюємо заради дитини

«Книжки — це наша праця, наша со-  
вість, цілющої води живий струмок»,  
— так гарно колись написала Оксана

Іваненко, і ці слова й сьогодні щиро відгукуються в наших серцях. Мабуть працівники бібліотеки, як ніхто інший, розуміють роль книги у житті та свідомості кожної людини. Як справжні патріоти своєї професії, ми працюємо творчо і натхненно, вкладаючи в роботу часточку своєї душі, добро, щирість та знання, які намагаємося передати дітям. Для читачів нашої дитячої бібліотеки-філії № 10, єдиного осередку культури у промисловому районі Пересип, це дуже і дуже важливо. Мешканці району, заграмадженому великою кількістю заводів та фабрик, як за рятівний круг хапаються за можливість доторкнутися до неосяжного книжкового світу, в бібліотеці, що гостинно відкриває їм двері вже 65 років. За всі ці роки вона прийняла у своє лоно понад 20 тисяч читачів. Визначним є те, що нас досі відвідують найперші читачі бібліотеки, що зареєструвалися у день її заснування, в далекому 1946 році — це В.О. Блендер і В.В. Сичова. Їх ексклюзивне інтерв'ю про відкриття бібліотеки можна побачити в одному з випусків програми Н.Ю. Рязанової «Одеський на-  
блюдалець», два випуски якої були присвячені виключно нашій бібліотеці-філії № 10 і транслювалися по телебаченню протягом двох днів. Ми пишаємося тим, що працю бібліоте-

**Наталія Сергіїва,**  
бібліотекар відділу обслуговування  
учнів 5–9 класів



карів неодноразово висвітлювали ЗМІ,  
таким чином значущість нашої справи  
доноситься до широких мас.

Наша робота не була б такою ефективною, якби не само-  
віддані, високопрофесійні працівники бібліотеки, яку я очо-  
люю уже 14 років. У невеликому за площею приміщенні роз-  
ташувалися два відділи: обслуговування дошкільників і уч-  
нів 1–4 класів, де господарює бібліотекар-початківець  
О.В. Скотаренко, яка з радістю приймає під своє крило усіх  
маленьких читачів та обслуговування учнів 5–9 класів і до-  
рослих, в якому 4 роки працює Н.П. Сергіїва, великий твор-  
чий потенціал та креативність якої з успіхом розкриваються  
на теренах бібліотечної справи. Майстерно направляє їх ро-  
боту у потрібне русло вже 11 років завідувача цими відділами  
І.М. Юзік. Наш маленький колектив — це сім'я, єдиний ор-  
ганізм, який живе і працює задля наших читачів.

Ми обслуговуємо загальноосвітні школи — №№ 23, 30,  
41; дитячі садочки — №№ 21, 295; 2 НВК — №№ 187, 313,  
серед яких лише ЗОШ № 30 розташована поблизу бібліотеки.  
Це полегшує нашу роботу, бо всі інші заклади дуже відда-  
лені. Бібліотекарі, покладаючись лише на власні сили, у будь-  
яку погоду, везуть до дітей важкі торби повні книг, щоб оз-  
найомити їх з новинками, якомога більше розповісти і пока-  
зати, залучити до читання та сформувані їхні читацькі



смаки. Але ми добре знаємо заради чого працюємо і завзято долаємо труднощі на шляху до мети.

Щоб спілкування з книгою для дитини стало звичним, щоденним і, що дуже важливо, приємним заняттям, дорослим потрібно правильно організувати дитяче читання. Тобто дитину треба зацікавити, і ми, хранителі книг, намагаємося робити це різними способами. Найперше враження про храм книги у читача складається від візуального сприйняття і спілкування з бібліотекарем, тому дуже важливі високі професійні та морально-етичні якості людини та приємна затишна атмосфера. Для своїх маленьких читачів ми власноруч створили неповторний інтер'єр, бо заходячи до бібліотеки, діти наче потрапляють у казковий світ, де замість підлоги — квітуче поле з чистим струмочком, під стелею з одного боку світить сонечко та кружляють метелики, а з іншого — ласкава ніч із срібним місяцем в оточенні зірочок. Це допомагає нам перетворити знайомство з книгою на цікаву казку, яку хочеться читати ще і ще, щоразу відкриваючи нові сторінки.

Для формування у підростаючого покоління щоденної потреби спілкування з книгою ми використовуємо різні методи

індивідуальної і масової роботи, напрацьовані за багато років. Досвід показує, що найкраще збуджують дитячу увагу та зацікавленість такі заходи, в яких вони самі беруть активну участь — рухливі ігри, інтелектуальні конкурси і вікторини, тому вся масова робота проіннята елементами гри. Участь у грі дає змогу кожному перевірити свої можливості, утвердитися як особистість, стимулює у дитини творчу активність, свободу, емоційну розкутість та розвиває уяву. Саме тому, більшість наших заходів є ігровими: вікторини, конкурси, турніри, літературно-музичні композиції, лялькові вистави, інсценівки, тощо. Діти із задоволенням вживаються в образи літературних героїв у міні-сценках, які їм пропонують бібліотекарі. Наприклад, на святі «Привіт із Диканьки» учні 5 класу ЗОШ № 30 яскраво втілили образи героїв повісті М.В. Гоголя «Ніч перед Різдом». Їх однокласники із захопленням спостерігали за пригодами неповторної, колоритної Солохи, хитрого чорта, поважного пана голови та боязкого дядка. Завдяки таким інсценівкам книги ніби «оживають», що не може не викликати у дітей безпосередню емоційну реакцію (радість, співчуття) і, безперечно, бажання прочитати цю книжку. Великою популярністю користується бібліотечний ляльковий театр «Золотий ключик». Ляльки, що раптом «набувають життя», викликають невідомий інтерес у маленьких читачів, тому ми часто використовуємо елементи лялькових вистав у різних масових заходах. А бібліотечні уроки, проведені з використанням ляльок — це найпрекрасніший спосіб легко і граючись навчити дітей правильно користуватися книгою та бібліотекою.

Пріоритетним напрямом нашої діяльності є популяризація української мови, літератури і культури, тому багато масових заходів спрямовано на відродження культурної спадщини українського народу, зокрема: літературні і народознавчі вечори, усні журнали, вікторини, презентації книг до ювілеїв письменників і поетів України тощо. Діти з цікавістю беруть в них участь, бо на відміну від шкільних уроків, де вони вивчають мову і літературу, бібліотечні заходи проходять весело і творчо у безпосередній дружній атмосфері.

Формувати у дітей високу художньо-естетичну культуру та залучати їх до глибокого вивчення рідної мови допомагають об'єднання за інтересами «Пролісок» і «Літературна вітальня», керівниками яких є не лише бібліотекарі, а й викладачі літератури, з якими ми тісно співпрацюємо. Відвідувачі цих гуртків поглиблюють свої знання з мистецтва, культури, літератури рідного краю; дізнаються про особливості розвитку народної творчості. В роботі з гуртківцями ми використовуємо наочні та аудіо-матеріали, що розкривають ментальність українського народу: рушники, вишиванки, гончарні вироби, записи українських народних пісень, а також поробки наших читачів, що відтворюють культуру і побут українців тощо. Така наочність дає змогу дітям більше дізнатися про неосяжний світ українських традицій.

Добре розуміючи, що сучасна дитяча бібліотека — це освітній, культурний, інформаційний центр, що об'єднує користувачів з різнобічними інтересами і потребами, ми розширюємо горизонти нашої діяльності. Сьогодні плідно співпрацюємо з певним колом соціальних партнерів, серед яких: МГО «Чорноморське козацько-гайдамацьке з'єднання», Одеська міська станція швидкої медичної допомоги (підстанція № 6), Суворовський РВУМНС України в Одеській області, Центр дитячої та юнацької творчості «Зоресвіт». Всі ці організації активно допомагають нам у проведенні масових бібліотечних заходів. За участю представників козацько-гайдамацького з'єднання проводимо заходи присвячені історії козаччини, це, на нашу думку, виводить роботу з патріотичного виховання на новий, якісно вищий рівень.

Приділяється і неабияка увага пропаганді здорового способу життя, що дуже актуально у наш час. Особливою популярністю у дітей користуються оздоровчі бесіди «Поради лікаря» з фельдшером швидкої медичної допомоги В.В. Дімінічем. Під час зустрічей він не тільки цікаво і доступно розповідає дітям про постулати здоров'я: режим дня, здоровий сон, корисне харчування, загартовування, перебування на свіжому повітрі тощо, а й обов'язково проводить зарядку, що викликає у дітей масу позитивних емоцій. Після таких заходів у дітей залишається неодмінне бажання дотримуватися порад лікаря і, що дуже важливо, якомога більше дізнатися про здоровий спосіб життя з наших головних помічників — книг. А от представники МНС допомагають нам підготувати дітей до майбутнього дорослого життя, дати їм практичні знання щодо поведінки у небезпечних ситуаціях.

Окрім популяризації книги за допомогою масових заходів та індивідуального спілкування з читачами, існують ще чудові та ефективні наочні форми — книжкові виставки, тематичні книжкові полиці, відкриті перегляди. Найбільш цікавими є розгорнуті тематичні виставки — експозиції, які поєднують у собі книги і предметні аксесуари, презентують результати творчої діяльності бібліотекарів та школярів. Яскравим прикладом є книжкова виставка з нагоди відзначення 20-ої річниці Незалежності нашої держави — «Моя країна — Україна». Вона користується особливою популярністю у читачів завдяки тому, що на полицях поряд із книгами, що розкривають розділи виставки, представлені автентичні українські вироби: рушники, обереги, гончарні вироби та поробки наших читачів. Діти не тільки читають книжки, але й з цікавістю розглядають творчі роботи своїх однокласників. Такі експозиції дають поштовх уяві і фантазії, спонукають до власної творчої діяльності.





Нашими читачами є не лише діти, а й дорослі. Батьки, дідуся, бабусі, дехто з яких колись сам був нашим читачем, приводять до бібліотеки своїх дітей та онуків. Дорослим у нас теж цікаво і є чим зайнятися. До їхньої уваги постійно діючі книжкові виставки: «Для Вас, батьки та вихователі» і «Відкритий колеж», які систематично поповнюються новими матеріалами. Ми дуже цінуємо, що батьки, дідуся та бабусі приходять до нас не лише за книгою, а й за спілкуванням та

порадою. Тобто, читачі бачать в нас не тільки хранителів книг, а й добрих друзів — і це велике досягнення.

Працюючи на благо підростаючого покоління, ми створюємо у бібліотеці атмосферу любові і турботи, яку відчуває на собі кожен читач. Щодня ми робимо все можливе, щоб охопити всіх наших читачів різними заходами, аби читачка життєва палітра була соковитою, яскравою і, водночас, різноманітною.

**Валентина Левчук,**  
газета «Вечерняя Одесса»

## Очаг и его легенда

*В преддверии профессионального праздника, 27 сентября, отметила свое 65-летие детская библиотека-филиал № 10, что на улице Черноморского казачества, 169. Маленькая библиотека с большой историей...*

*Припоминать ли значения слова «очаг», вплоть до «очага культуры»? Применительно к десятому филиалу детской ЦГБС слово употребительно и в своем буквальном смысле: печка. Та самая, которую топят дровами и углем. Но не кирпичная, а «котел с обратной», современная такая «буржуйка». Этот квартал Пересыпи не газифицирован. Нет худа без добра, считают библиотекари: зависели бы от подачи газа и тепла — кому захотелось бы в стильную читальню? А так — сбегается детвора в библиотечную теплыню, словно к бабушкиному камину сказку послушать. Каждый день четверьмя библиотекарями, включая заведующую, обслуживается около сотни детей и взрослых.*

*«Не козегары мы, не плотники»? Хрупкие женщины-библиотекари — и то, и другое! И штукатуры-маляры. И дрова рубят. И котлы эти драят сами. Поздравляя коллег, заведующая Светлана Бекмурадова с особенной гордостью подвела «итоги пятилетки»: замена котла! новые двери! десять металлопластиковых окон! козырек над крыльцом! телевизор и ди-ви-ди! столы и стулья!.. «Девчата, вместе мы — сила!». От Одесского горкома профсоюзов работников культуры Украины Светлана Бекмурадова и библиотечарь Наталья Сергеева получили, по случаю библиотечного юбилея, грамоты и подарки.*

*Команда С. Бекмурадовой, отдавшей филиалу 14 лет, — это зав. отделом Ирина Юзик (в филиале — 11 лет), библиотечарь отдела старшекласников Наталья Сергеева (4 года, но еще первоклассницей стала постоянной читательницей этой библиотеки!) и библиотечарь отдела для малышей Ольга Скотаренко (1 год). На постоянном обслуживании у них — средние школы 41-я, 30-я, 23-я, учебно-воспитательные комплексы 313 и 187, детсады 21 и 295. «Команде» помогает муж Александр Бекмурадов, моряк, выпускник Одесского высшего инженерно-морского училища. С особенной сердечностью вспомнили в этот день бывшую заведующую Людмилу Дмитриевну Канцыр, скоропостижно ушедшую из жизни в 2006 году: «Она была прекрасный человек, высокий профессионал, не было вопроса, который она не смогла бы решить, подходя при этом к проблеме с тонким чувством юмора».*

*...Именинницы приняли приношения. От городского управления культуры — билеты на юбилей филармонии. От руководства ЦГБС для детей — художественный альбом «Рафаэль» («книга — лучший подарок», теперь вообще крутой подарок: убедитесь на «Книжке»). Учительница школы № 30 Ирина Ростиславовна Мацневская подарила «домовенка-библиотечка» (какой «очаг» без домового?!), позорительно смахивающего на Александра Сергеевича, — смешную куклу сделали детишки из кружка «Природа и фантазия». В гости пришли бывшие сотрудники — Любовь Кривенченко, проработавшая здесь 19 лет; Людмила Косяченко, стаж которой здесь 35 лет; Светлана Кудык, умелый «книжный доктор»... Но ауру легенды создала особая гостья — одна из первых читателей этой библиотеки Валентина Васильевна Сычева, живущая в том двухэтажном доме «на Ярмарочной», где находится и библиотека. Она рассказала, как все начиналось. В 1945-м в Одессу стали возвращаться люди из эвакуации. Так появились на Пересыпи двое: маленькие, щупленькие Циля Марковна и Израиль Львович. В этом вот доме № 169 была до войны лавка, в ее-то пустующем помещении разрешили им открыть детскую библиотеку. Неподалеку находились женская украинская школа № 17 и мужская № 30. Было с кем работать, но... с чем? И библиотекари кинули клич. Повоенная детвора откликнулась наперегонки. Несли в библиотеку книжки — потрепанные, подклеенные: так создавался здесь библиотечный фонд. Первой зарегистрированной читательницей стала Лора Тобак, вторым — мальчишка Валентин Блиндер, а после и Валя Сычева. В 1946 году детскую библиотеку зарегистрировали как государственную. От этого года — и «дата рождения». Израиль Львович Гиришман стал заведующим; фамилию Циля Марковны первые ее читатели не помнят (дети, замечено, не слишком интересуются фамилиями любимых учителей и наставников). «Люди были они — от Бога! И как деток любили! Вовлекали в чтение, затем — в диалог: учили мыслить».*

*Прошли школьные годы. Валентина Сычева окончила институт легкой промышленности. Замуж вышла за Валентина Блиндера, который, примерно до 1963 года, играл в футбол за команду СКА и был мастером спорта. Выучился на инженера-химика. Защитил кандидатскую и работал научным сотрудником на кафедре неорганической химии Одесского университета. Активно работал, с хорошими публикациями. Валентина же оказалась... в кинематографе: начальником пошивочного цеха Одесской киностудии. Кстати, мое впечатление: очень эффектная женщина! Она преподнесла библиотеке-имениннице бесценный подарок — фотографию из семейного архива, с надписью на обороте: «Активисту 10-й детской библиотеки Блиндеру Валентину, ученику X кл. 30-й школы, за чудесное выступление на встрече с воинами, посвященной 37-й годовщине Советской Армии и ВМФ. Заведующий библиотекой № 10 Гиришман, 27.II. 1955 г., г. Одесса». Вот они, на растресканном от времени фото, первый библиотечный актив, слева направо. Стоит Женья Гузенко; сидят — Виктор Алваджи и Израиль Львович Гиришман, основатель библиотеки; Алла Дударева; Анатолий Пославский, ныне заведующий труппой Одесского театра музкомедии, актер, заслуженный работник культуры Украины; стоит Валентин Блиндер; сидящего парня, крайнего справа, Валентина Васильевна не припомнит...*



*«У нас на Ярмарочной тенденция складывается, — горячо говорила на празднике библиотеки Валентина Сычева. — Убрали поликлинику, «Скорую помощь», поговаривают о том, не убрать ли почтовое отделение, и есть упорные опасения, что хотят закрыть и библиотеку. Так вот, от имени первых ее читателей: не надо нас «оптимизировать!»».*

*Пересыпь — район контрастов. Уж если Одесса считает себя европейским городом, то она Европа времен Диккенса. Колоритные дворники? Поселите-ка европейца в таком «скворешнике». А рядом — «крутизна навороченная», за шлагбаумом, про который мне тамошние обитатели сказали, что в купальный сезон я бы за него не проникла. И всюду живут дети. Что может предложить им Пересыпь, даже за большие деньги их родителей, кроме баров и дискотек, где на детях зарабатывают, скармливая им все, что «пищ хавает»? Компьютеры? Но голые папуасы раньше нас ноутбуки освоили, и что?..*







Пригадуєте цікавий та повчальний мультфільм про школяра Вовчика, який потрапив у тридев'яте царство? Дивовижні пригоди хлопчика розпочинаються в бібліотеці, коли бібліотекар радить йому прочитати книжку «Зроби сам». Образ привітної пані, яка володіє майстерністю рук та вичерпними знаннями з виготовлення усіляких саморобок, виникає в пам'яті при першому ж знайомстві з бібліотекарями-майстринями бібліотеки-філії № 39. Заснована у 1969 році, вона сьогодні є унікальним осередком дитячої творчості, місцем виховання талановитих особистостей.

Вже багато років поспіль, тут для наймолодших читачів діє «Майстерня саморобок», у якій ми разом з бібліотекарем молодшого відділу Ларисою Даниленко, вводячи їх у чарівний світ книги, вчимо виготовляти оригами, фігурки з пластиліну, малювати, а також влаштовуємо чудові театралізовані дійства. До речі, у багатьох бібліотечних виставах, таких як «Ріпка», «Курочка ряба» ролі виконують і читачі, і бібліотекарі. До ідеї виникнення такого творчого об'єднання нас спонукала наявність у фонді літератури, що допомагає не тільки розвивати дитячу творчість, а й прищеплювати їм розуміння багатогранності функцій книжок, які є і джерелом знань, і практичним керівництвом до дії. У бібліотеці, серед 24000 книжок, є багато гарних ілюстрованих, сучасних видань з організації змістовного дозвілля дітей та виготовлення різних видів саморобок. Саме їх ми і використовуємо у своїй роботі: спочатку ретельно вивчаємо кваліфіковані поради, на їх основі розробляємо тематику занять майстерні, а потім вчимо дітей різним видам творчості. Наша «Майстерня саморобок» виховує справжніх митців. Наприклад, читачка — учениця 4-го класу Марія Сергієнко робить дивовижні паперові квіти, декоративні панно, вази. В стінах бібліотеки вже відбулася персональна виставка робіт цієї обдарованої дівчинки. А ось Максиму Назаренку до вподоби виготовляти оригами у вигляді великих Різдвяних зірок, які прикрашають наше приміщення. Дуже важливо у нашій діяльності, що кожна дитина обирає собі те, що подобається їй і вкладає в свої роботи часточку душі. Щодо театральних вистав, то участь в них дозволяє нашим читачам опинитися ніби усередині історії, яку вони прочитали та прожили її у реальному житті. Звичайно, кожна вистава — це велика подія для бібліотеки, адже їй передусім ознайомлення з текстом, розподіл ролей, репетиції, пошиття костюмів. Дітей захоплює цей творчий про-

*Любов Ковальчук,*  
зав. бібліотекою-філією № 39 МЦБС для дітей м. Одеси

## Майстерня юних митців

цес і вони із величезним задоволенням виступають перед своїми ровесниками та гостями бібліотечних свят.

Організація культурно-просвітницьких заходів також є важливою частиною роботи і старшого відділу. Бібліотекарі Тетяна Вікторівна Хлебнікова і Тетяна Євгенівна Тараніна влаштовують для своїх читачів чудові свята, зустрічі з цікавими людьми, проводять лекції за різною тематикою. Невдовзі на базі старшого відділу планується відкриття літературного гуртка «Срібне слово». Найактивніші читачі з нетерпінням очікують на цю подію.

Нашу бібліотеку-філію № 39 відвідують понад 3000 читачів. І це не тільки вихованці дитячих садочків, школярі та студенти, є у нас, усім любима, постійна відвідувачка Наталя Броніславівна Топоркова. В минулому вона викладач-філолог і має домашню бібліотеку, що нараховує близько 7000 томів, але на полицях нашої бібліотеки завжди знаходить для себе ще не прочитані книжки. Шанованим читачем вважаємо і учасника Другої Світової війни Віталія Олександровича Кальніна, який обирає для читання книги військової тематики і любить пригадувати свою фронтову молодість на бібліотечних зустрічах.

Багато серед наших читачів обдарованих, талановитих дітей. Звичайно, інакше і бути не може, дуже вже шанують тут творчість. У конкурсі «Найкращий читач України» відзначилися Костянтин Вакіш та Артем Цимбалюк, команда бібліотеки виявила неабиякі знання у вікторині XV міжнародної книжкової виставки-ярмарку «Зелена Хвиля», творчість двох рідних сестер — Ганни та Ірини Новицьких представлена в альманасі «Молоді голоси», виданому КУ «ЦМБС для дітей» спільно з організацією «Інтел форум». Дівчата пишуть вірші, займаються перекладами з англійської та німецької мов. Їх таланти оцінило журі загального міського конкурсу «Кожен спроможний випробувати себе», де в номінації «Юні перекладачі» Ганна виборола перше місце за переклад з англійської мови, а Ірина — з німецької. Роботи сестер були також представлені в авторській поетичній номінації і здобули друге місце.

Успіхи читачів надзвичайно нас тішать, і хочеться вірити, що в них є дешиця наших старань, адже кожній дитині ми намагаємося допомогти якомога ширше розкрити і розвинути свої здібності, виявити інтереси, відчувати впевненість у власних силах. Ми переконані — кожна дитина талановита по-своєму, головне — це вчасно розгледіти.



20 червня у День біженців, актив читачів і бібліотекарі ЦМДБ ім. А.П. Гайдара завжди приїжджають з подарунками в Пункт біженців



Книжкові виставки у бібліотеці-філії № 36 цікаві і збирають багато читачів



Маленькі читачі у бібліотеці-філії № 37 завжди знаходять свої улюблені казки на тематичних полицях





*Ірина Закладна,*  
зав. відділом обслуговування учнів 5–9 класів бібліотеки-філії № 36  
МЦБС для дітей м. Одеси

## Будинок книги

Якщо спробувати одним словом охарактеризувати нашу бібліотеку, то перше, що спадає на думку, це — дім, у якому завжди затишно, тепло, комфортно. І дійсно: білі завіси, килимові доріжки, фотошпалери, із зображенням природи, піаніно в кутку, все захоплює буквально відразу. Ми всі докладали до цього зусиль: разом, своїми руками і з великою любов'ю, робили ремонт, продумуючи все для того, щоб у читачів виникало бажання приходити сюди знову і знову.

Наш дружній і згуртований колектив є своєрідною творчою сім'єю, кожен з членів якої із задоволенням працює поряд один з одним, вкладаючи часточку душі у кожного читача. Про віддачу можна не турбуватися — вона приходить, починаючи з маленьких радощів — коли малюк вже самостійно знаходить у фонді книгу; більших — вдалося посправжньому зацікавити дитину; щастя — коли через кілька років ця дитина, подорослішавши, приходить до бібліотеки з подякою і розповідає про свої досягнення.



Читачів у нас багато і всі вони різні, як у кожній бібліотеці, але є в нас і особлива категорія — притулок № 2, що знаходиться поруч. Ні для кого не секрет, що з його вихованцями, яким на превеликий жаль, у своєму ще не довгому житті, чого тільки не довелося бачити, працювати непросто. Приходиш до них, зранених душею, і раптом починаєш розповідати про книги, їх творців, про цікаві факти, події. Цікаві? Для кого? Але коли по очах бачиш, що так — раптом достукався, що, можливо, зараз зробив те, що до тебе не вдавалося нікому. Чи це неважливо по-справжньому? Коли спілкуєшся з цими дітьми, то стає неймовірно соромно перед ними за те, що люди бувають і такими, якими їм вже змалку довелося їх побачити. Диво і радісно, що з цими дітьми добре працюють, що вони можуть виходити з-за паркану не тільки на якісь рідкісні заходи та до школи, а тепер ще й до своєї бібліотеки, яка знаходиться в декількох метрах від притулку. За десять років його існування, тут пройшли реабілітацію понад три тисячі дітей. Ми раді, що змогли багатьом з них хоча б у чомусь допомогти. Основним завданням роботи з такою складною категорією читачів вважаємо доступні, ненав'язливі форми у вигляді бесід, ігор, вікторин. Завдяки яким намагаємося інформувати і знайомити дітей з літературою освітнього характеру, розширювати їхню уяву про навколишній сучасний світ, життя та інтереси однолітків, з якими вони обмежені в спілкуванні, на прикладах героїв книг, за допомогою бесід на морально-етичні теми, читання періодичних видань. Проводимо для дітей і багато різноманітних тематичних заходів, наприклад: «Любові та під-

тримки потребують діти», «Вулицями Південної Пальміри за творами одеських письменників», «Легенди рідного краю», «Шок-урок СНІД — знак біди», свято «Святий Миколай, малим діткам допомагай» тощо. До вихованців притулку запрошуємо письменників, а кожен захід обов'язково супроводжуємо відеофільмами, музикою (у тому числі і живою).

Відмінною особливістю роботи з дітьми притулку є те, що надовго зосереджувати свою увагу вони не можуть, а приходять тільки у відведений для цього час. За дві години, їхнього перебування у бібліотеці, хочеться донести до них побільше інформації, тому ми говоримо коротко, доступно, цікаво і, що головне, граючись. Пошук потрібного матеріалу і, головне, оформлення повідомлень теж має свої нюанси: групи в притулку розподілені не за віком, а на зразок сім'ї. Це для того, щоб молодші навчалися на прикладі старших, було саморегулювання, а розповідати потрібно так, щоб було цікаво всім — і чотирьохрічній дитині, і шістнадцятирічному підлітку. Основною частиною такої роботи є бесіда, вкінці якої обов'язковий перегляд мультфільмів, яких вони завжди дуже чекають.

Є таке гарне і влучне прислів'я, що в житті потрібно прочитати всього декілька книг, але щоб їх для себе відкрити, потрібно прочитати тисячі. Розуміючи, те, що ті особливі п'ять книг не кінцева мета, а надзвичайно цінний шлях до пошуку цікавого і потрібного кожній дитині, ми намагаємося не тільки підтримувати зацікавленість та інтерес до читання, а й делікатно направляти і вчити юних читачів робити свій власний вибір. Завдяки чуйності і професіоналізму персоналу, контакту з читачем, бібліотека стає для них теплою затишною домівкою, куди вони гуртом із задоволенням заходять просто з прогулянки і сідають гортати книжки, журнали, спілкуючись між собою. Про їхню прихильність і довіру говорить бажання ділитися з бібліотекарем своїми успіхами, невдачами і просто історіями з життя. Унікальна атмосфера причетності, звичайно ж, не береться нізвідки, тут вона напевно починається із небайдужості і людяності завідувачої С.З. Барабаш. Всі навколо цієї творчої невгамовної і багатой на ідеї людини, проймаються оптимізмом, бо для неї важливим є все, що стосується життя бібліотеки і її читачів.



Вже 45 років сюди приходять діти. В сухих цифрах це майже 270 тисяч обслужених читачів, більше 2,5 мільйонів виданих книг і понад 1 000 800 відвідувань. Сьогодні ми обслуговуємо дітей з чотирьох загальноосвітніх шкіл, економічного ліцею, вихованців п'яти дитячих садків. Але ніякими цифрами не передати атмосферу життя бібліотеки, так що обов'язково завітайте до нашого будинку книги. Ласкаво просимо!

Елена Симиц,

журналист газеты «Одесский вестник»

## Библиотека — как дом родной

Сегодня, когда основным источником информации является Интернет, библиотеки несколько утратили свою популярность. Но если в них работают люди, любящие свою работу, энтузиасты своего дела, то им по плечу справиться с любой задачей. Именно о таких людях я хочу рассказать. Работают они в детской библиотеке № 36, что на улице Краснова, 5.

Возглавляет дружный коллектив заведующая Светлана Зиновьевна Барабаш. Под ее руководством работают Татьяна Евгеньевна Фадеева, Лариса Андреевна Федорова, Антонина Витальевна Никитюк, Олеся Викторовна Коноваленко, отделом 5–9-х классов руководит Ирина Борисовна Закладная. Уже 35 лет работает здесь одна из старейших и опытных библиотекарей города Майя Антоновна Бубнова. Труд этих людей внешне не заметен, но именно от них зависит духовное здоровье маленького человека, впервые переступившего порог библиотеки и знакомящегося с удивительным миром книг и человеческой музности. Они прививают внутреннюю культуру и формируют нравственные принципы подрастающего поколения.

Библиотека обслуживает 4 детских сада, школы №№ 4, 27, 28, 51 и городской приют № 2 — всего более 5 тысяч детей от дошкольников до учеников 9-х классов. Но часто в читальном зале можно увидеть и взрослых людей — тех читателей, для которых библиотека стала родным домом в их школьные годы. Ведь недаром девиз этого сплоченного коллектива «Чистота, уют, доступность». И это не просто слова... При нынешнем, довольно скромном, финансировании хочется отметить техническое состояние библиотеки. В прошлом году силами здешних женщин был сделан современный ремонт, обновлен наглядный материал; фонд библиотеки раскрыт, все книги на виду, созданы новые яркие указатели к тематическим разделам фонда.

Все это создает приятную, доброжелательную атмосферу для читателей. Книга отзывов полна добрых слов и пожеланий. Приятно, когда это пишут учителя и воспитатели, но особенно трогательно читать детские записки. Ведь дети сюда приходят не только за книгами — уже несколько лет работает кружок «Умелые руки», и подделки, сделанные на его занятиях, пополняют выставочный фонд библиотеки. Очень нравятся детям ежегодный конкурс «Суперчитатель года», который определяет самых активных и любознательных.

Также ведётся огромная работа с детьми из городского приюта № 2, что очень важно для их воспитания. 25% этих детей приходят сюда самостоятельно, частые гости здесь выпускники приюта прошлых лет. Зачастую именно в библиотеке знакомятся они с международными правами ребенка, что может пригодиться им в дальнейшей жизни. Хочется отметить, что все дети активно участвуют во всех проводимых конкурсах: как библиотечных, так и городских. А их проводится немало (например, конкурс рисунков, посвященный Дню защиты детей), и не только в течение учебного года. Так, в шоне библиотека приняла около 700 человек из пришкольных лагерей.

И еще... В нашей беседе весь коллектив выразил благодарность Галине Яковлевне Лазаревой — директору центральной библиотечной системы для детей. Во многом благодаря ее стараниям, библиотека получила новую мебель, телевизор и DVD-плеер, что очень помогает в работе с детьми. И хочется, чтобы сбылись слова К.Г. Паустовского: «Человек, любящий и умеющий читать, — счастливый человек». Так давайте же будем счастливы!



«Яка насолода знаходитись в гарній бібліотеці. Дивитися на книги — це вже є щастя...». З цим висловом англійського письменника та літературного критика Чарльза Лема, певна річ, погодиться кожний бібліофіл. А коли в бібліотеці працюють віддані справі люди, ерудовані, привітні, вона стає ще унікальним середовищем формування справжніх інтелектуалів, людей, які прагнуть до знань та самовдосконалення. Саме такою для мешканців мікрорайону Ближні Млини міста Одеси стала дитяча бібліотека-філія № 19.

Давайте вирушимо в невеличку віртуальну екскурсію бібліотекою. Для початку уявіть собі Ближні Млини — тихий та спокійний мікрорайон Одеси, де не чути галасу машин, не відчувається звична міська метушня, а навкруги охайні приватні будиночки та садиби. Саме в одному із таких —, за адресою вул. Єфимова, 12 і знаходиться дитяча бібліотека-філія № 19, яка відчинила свої двері читачам ще у 1952 році,



і вже 60 років сюди, у просторі, світлі зали, із задоволенням приходять маленькі читачі, підлітки та дорослі, що опікуються вихованням дітей. Про те, що у першому затишному залі обслуговують дошкільни-

Світлана Чередніченко,

зав. бібліотекою-філією № 19 МЦБС для дітей м. Одеси

## Дитяча бібліотека — єдиний осередок культури Ближніх Млинів



ків та школярів I–IV класів, здогадуєшся одразу, бо на полицях не тільки цікаві дитячі книжки і журнали, а ще й різноманітні вироби, малюнки, іграшки, які діти роблять власноруч. До творчості дітлахів заохочує завідувача сектором Лілія Миколаївна Мединська, яка з 1992 року успішно веде гурток «Умілі руки», де кожен може навчитися в'язати, шити одяг для ляльок, виготовляти м'які іграшки та ще багато-багато іншого. Далі по коридору — великий зал — відділ обслуговування школярів V–IX класів, студентів та дорослих, до уваги яких змістовні книжкові виставки, добірки нових надходжень, періодичні видання та література з різних галузей знань, є сучасний телевизор та DVD-програвач, завдяки яким всі тематичні заходи і свята проходять більш яскраво і цікаво.

У стінах дитячої бібліотеки-філії № 19 щорічно відбувається велике розмаїття просвітницьких, культурних і розважально-пізнавальних заходів, бо наш досвідчений та дружній колектив, який я очолюю, в своїй діяльності керується простим загальновідомим сьогодні принципом: бібліотека — не тільки місце спілкування із книгою, це гармонійний роз-



виток і морально-естетичне виховання дитини, це — центр змістовного дозвілля, це гуртки, об'єднання тощо. І ми бачимо, що не помилилися у своєму виборі. Нашим користувачам подобаються: свято «День матері», літературні калейдоскопи, уроки доброти, екологічні, мистецькі, етичні години та години поезії, виховні бесіди-діалоги, конкурси дитячого читання, зустрічі з письменниками, бібліотечні уроки... Наприклад, нещодавно відбулося велике свято «Книжка — восьме диво світу», яке було підкріплене гарною змістовною книжковою виставкою «Щира вітха — улюблена книга», цікавими літературними, гумористичними та казковими вікторинами.

Постійними гостями і безпосередніми учасниками майже всіх бібліотечних свят є учні загальноосвітньої школи № 8, що знаходиться по сусідству із бібліотекою, а її вчителі Т.К. Альошина, Л.І. Дубовенко, Є.В. Яковенко, Т.В. Мізюліна для нас найактивніші помічники і порадики. Тісно співпрацюємо ми і з іншими закладами освіти та виховання — школами № 20, № 54, інтернатом № 4, дитячими садочками № 235 і № 57. Розумні, допитливі, чемні читачі — головна гордість бібліотеки. Цікаво, що вже невдовзі після відкриття у нас з'явилися віддані прихильники, сформувалося коло справжніх поціновувачів гарної книжки. Навіть прибудова нових приміщень, у перші роки існування бібліотеки, проходила за участі мешканців всього мікрорайону. Лопати до рук тоді взяли і тодішній завідуючий читальною залом, учасник Другої Світової війни Ізраїль Львович Гіршман, і учні школи № 8, і солдати сусідньої військової частини. Ані плин часу, ані стрімкі процеси інформатизації не віднадили любителів книг від бібліотеки — сьогодні її відвідують вже династії читачів, серед яких є родина Алаухових. Читають у нас вже чотири їхні покоління: найстарший — Зої Михайлівні нещодавно виповнилося 90 років.

Кожного року книгозбірня обслуговує понад 4000 читачів, які прийшли до бібліотеки більш ніж 29000 разів та прочитали понад 77000 книг і журналів.



Книжковий фонд, який на 1 липня 2011 року нараховував 17326 екземплярів, постійно поповнюється новими виданнями за рахунок бюджету та альтернативних джерел. Звичайно, значущість діяльності бібліотеки, її внесок в розвиток культури та просвітництва виміряти одними тільки статистичними даними неможливо, бо виховати любов до книги і знань хоча б у однієї дитини — то вже велика справа на благо всього суспільства. Ми пишаємося тим, що сформували осередок шанувальників книжок, і це особливо усвідомлюється, коли гортаєш нашу книгу відгуків та пропозицій, в якій читачі пишуть: «Ця бібліотека багато в чому мені допомагає. Завдяки бібліотекарям — чудовим людям, я дізнаюся багато нового. Хочу, щоб бібліотекарі завжди були здорові та щасливі», «Я відвідую бібліотеку вже 11 років, і увесь цей час вона допомагала мені в навчанні. Тут є багато пізнавальних та цікавих книжок, завдяки яким я багато чому навчилася», «Вдячна неперевершеним співробітникам бібліотеки № 19 за тепло душі, сердечність, по-

смішки і вміння порадити цікаве читання. Ми, читачі, любимо вас та із задоволенням відвідуємо цей дивовижний храм науки».

Найпершими нашими помічниками в оформленні книжкових виставок, проведенні всіляких заходів є читачі-активісти — вихованці гуртка «Юні бібліотекарі», які багато вільного часу із задоволенням проводять в бібліотеці. Те, що користувачі і мешканці мікрорайону ставляться до книгозбірні з прихильністю та любов'ю, є заслугою всього колективу, який багато років поспіль працює майже незмінним складом: я, завідувача, що має 28 років бібліотечного стажу; бібліотекар відділу обслуговування дошкільників та школярів молодших класів Л.М. Мединська, яку добре знає уся молода паросль Близьких Млинів, і яка працює тут вже 22 роки; Л.М. Булгакова, що успішно працює у старшому відділі 17 років; І.Ф. Ізюмова має лише 9 років стажу роботи у бібліотеці, але ліпше за всіх зможе організувати не тільки пізнавальні читання, але й цікаве змістовне дозвілля.

Колектив бібліотеки ставить собі за мету подружити дітей із книгою, адже читання відіграє вирішальну роль в розвитку особистості, книга — унікальне джерело не тільки знань, але й почуттів, яких так не вистачає у наш стрімкий час: любові, дружби, милосердя, гуманності, співчуття. Певна річ, книга, яку читаєш у дитинстві, вдвічі особливіша, вона залишається в пам'яті на все життя і впливає на подальший розвиток людини. Тож в своїй роботі бібліотекарі залучають дітей до читання такої літератури, яка служить їхньому різнобічному розвитку, моральному, трудовому, естетичному вихованню. Значна увага приділяється роботі з соціально-незахищеними дітьми — нашими читачами, яких ми намагаємося оточити особливою увагою і турботою. З надією в стінах бібліотеки плекають таланти. Обдаровані читачі кожного року беруть участь в конкурсі «Кожен спроможний випробувати себе», виборюють нагороди, призові місця.

Крізь десятиріччя добре знана мешканцями Близьких Млинів дитяча бібліотека-філія № 19 сьогодні є унікальним осередком культури мікрорайону, де окрім навчання та читання можна дружньо поспілкуватися з однолітками, зустрітися з цікавими дорослими, побувати на спектаклі, або гарному заході чи просто спокійно провести свій вільний час, відкриваючи для себе щось нове і незвичайне. Бібліотеку із задоволенням відвідують діти та дорослі — вихованці дитячих садочків та школярі, студенти, вихователі, вчителі, пенсіонери, бо тут для кожного знайдеться своя книжка, приємні співрозмовники і чуйні та уважні фахівці. Тож, якщо ви коли-



небудь випадково опинитесь в нашому мікрорайоні, неодмінно завітайте до бібліотеки-філії № 19, тому, що жодна віртуальна екскурсія не замінить особистих вражень, щирого спілкування з її доброзичливими, привітними бібліотекарями та цікавими книжками.





*Марія Суховецька,*

зав. бібліотекою-філією № 45 МЦБС для дітей м. Одеси

## Працювати для найкращої частини людства — дітей

Наша бібліотека працює в Київському районі Одеси з лютого 1973 року. Історія її створення непроста. Спочатку ми займали п'ятикімнатну квартиру на першому поверсі 9-ти поверхового будинку, де спочатку була можливість більш-менш якісно обслуговувати наших перших читачів. Але з стрімкою розбудовою району, зростала кількість його жителів, з'являлися нові школи, дитячі садочки, і в бібліотеці стало затісно і читачам, і книжкам. Для покращення такої ситуації у 1985 році було виділене ще одне приміщення, де ми розмістили відділ обслуговування дошкільнят і молодших школярів. Але все одно місця не вистачало і масові заходи доводилося проводити частіше в школах, ніж у бібліотеці. В 1988 році директор МЦБС Галина Яківна Лазарева порушила клопотання перед Одеським міськвиконкомом про будівництво стаціонарного приміщення і п'ять років ми жили надією! Був відомий навіть номер будинку, де мала бути бібліотека. Наступив 1992-й рік — повним ходом в державі йшла приватизація майна, і мало хто вірив тоді, що його віддадуть бібліотеці. Але після неодноразового розгляду цього питання в Київському райвиконкомі, все-таки за підтримки більшості, голова Володимир Петрович Романюк видав ордер на нове приміщення площею 447 кв. м. Новий 1993 рік ми зустрічали на вулиці Корольова, 71/1 де знаходимося і тепер.

Появу бібліотеки на околиці міста вітали всі: діти допомагали переносити фонд, стаючи пліч-о-пліч з нами, дорослими бібліотекарями, і з рук у руки передавали книжки, ставлячи їх на полиці. Юрко Давидов на прохання прийти з друзями, привів увесь свій шостий клас з 65-ї школи. Добрі друзі бібліотеки — Василь Вихристенко та Микола Суховецький — допомагали у господарчих справах, адже у бібліотеці 22 вікна, 34 дверей. Треба було врізувати замки, лагодити вікна, розетки... Ще тривалий час по тому Василь Іванович Вихристенко приходив з викруткою, цвяшками, шурупчиками: раптом щось треба підправити... Ці ж двоє чоловіків, члени Національної спілки письменників України, першими прийшли до читачів з презентаціями своїх творів, розповідями про письменницьку організацію, своїх колег-літераторів, влаштовували зустрічі з ними.

У новому просторому приміщенні, де окремо розмістилися два відділи обслуговування: для дошкільнят та учнів 1–4 класів і учнів 5–9 класів зі своїми абонемен-тами, просторими читальними залами, власними книгосховищами і окремими кімнатами для ремонту книжок, було де розвернутися по-справжньому. Тут, на новому місці, книгозбірня стала виразним центром популяризації української культури, мови, літератури, світової казки. Щодо читачів, то у нас їх достатньо, бо значно зросла кількість навчальних закладів: сьогодні в районі обслуговування бібліотеки є десять шкіл, серед них одна гімназія з українською та англійською мовами навчання, НВК—310 для дітей з вадами зору і мови, приватна школа «Гармонія» та п'ять дитячих садочків. Нашими постійними відвідувачами впродовж 18 років є і діти з санаторію «Степове повітря», які приїждять сюди з усіх куточків України,

поліпшити своє здоров'я. Багато з них — вихідці з неблагополучних сімей, дехто залишався на кілька місяців, бо «забували» забрати дитину горе-батьки. Ми завжди опікуємося цими маленькими вимушеними курортниками, приносячи їм теплий одяг, взуття, книжки, щоб вони якось перезимували.

Для постійних користувачів проводимо багато різноманітних масових заходів, зустрічей з цікавими людьми. Вже чимало одеських-письменників-спілчан у різні роки були нашими гостями: відомі літературознавці Василь Фашенко, Іван Дузь, Євген Прісовський; письменники Василь Вихристенко, Дмитро Шупта, Олекса Різниченко, Надія Мовчан-Карпусь, Валентин Мороз, Володимир Гаранін, Олег Олійників, Тарас Федюк, Михайло Стрельбицький (Вінниця), Віктор Виноградов (Ялта), Микола Суховецький, Микола Палієнко, Галина Могильницька, Світлана Зубко, Станіслав Стриженюк, Володимир Рутківський. Співпраця виявилася плідною як для читачів бібліотеки, так і для письменників. Вони презентують свої щойно надруковані книги і обов'язково дарують їх бібліотеці, розповідають дітям, про нелегке життя літераторів, бо не так просто сьогодні видавати власні твори, водночас підкреслюючи те, що діти хочуть читати нове і цікаве. Дуже подобаються нашим маленьким читачам казки В. Рутківського, які почало друкувати Київське видавництво Івана Малковича «А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га». Його трилогію «Джури» ми отримали в подарунок у березні цього року з автографом від автора.

Творчі взаємини зі Спілкою письменників є корисними для читачів, вчителів і бібліотекарів: усі ми дізнаємося про нові видання одеських авторів, обговорюємо їх, проводимо уроки з літератури рідного краю. Діти отримують автографи, книжки і найкращі емоції від спілкування з письменниками. Для декого ці зустрічі стають незабутніми і вирішальними під час вибору професії. Частий гість бібліотеки, відповідальний секретар Спілки письменників, Володимир Гаранін, не тільки охоче і з любов'ю спілкується з дітьми, а й активно допомагає у проведенні семінарів для фахівців ЦБС, член журі загальносистемного конкурсу «Кожен може випробувати себе». За його участі в 2009 році у наш фонд було передано понад 200 видань одеських авторів та багато номерів журналів «Літературна Одеса» і «Море».

Незабутньо для вихованців вчительки української мови та літератури О.М. Кейдалюк з НВК-84, які за бажанням батьків навчаються в українському класі цієї російськомовної школи, пройшов вечір поезії до 80-річчя Станіслава Стриженюка «Не питай мене з юних літ, хто мені до вподоби...» і читання віршів лауреатів премії Степана Олійника, письменників-учасників «Олійниківських читань». З цими учнями, за згодою вчителя, бібліотекарі Л.Г. Молодецька та Е.М. Затворникова впродовж останніх чотирьох років проводили поглиблену роботу з вивчення української літератури. Восьмикласник О.М. Кейдалюк, який добре знає і любить творчість Тараса Шевченка і Лесі Українки, завжди бере активну участь в тижнях української мови і літератури та заходах, присвячених цим видатним поетам.

З інтересом читачі ставляться до історії свого краю, героїчного минулого Одеси, з великою





увагою і трепетом слухають, розповіді ветеранів, готують поздоровлення для цих надзвичайних людей і беруть участь в акціях, що проводяться Радою ветеранів на честь визволення міста. На превеликий жаль цим літнім людям стає дедалі важче виходити кудись, тому ми влаштуємо зустрічі у них вдома. Наприклад, у квітні 2011 діти спілкувалися з ветераном С.І. Пузенським. Як давніх друзів прийняв юних гостей ветеран і розповів про свій нелегкий життєвий шлях: у 19 років він став захисником Вітчизни, воював снайпером, за бойові заслуги отримав два ордени Слави, багато медалей, через тяжке поранення був комісований. Діти уважно слухали, розглядали сімейні реліквії, фотографії, сувеніри, книги з автографами відомих людей, з якими доводилося зустрічатися Семену Ізраїлевичу. Для учнів 5-х класів ЗОШ № 55 бібліотекарі старшого відділу Е.М. Затворникова і Л.М. Гомозова підготували та провели літературно-музичну годину «Застеляйте квітами дороги, дзвінки заспівуйте пісні: сьогодні свято Перемоги, найкраще свято на землі», учасницею якої була ветеран війни В.О. Корнієнко, наша давня читачка і помічниця. Жінка розповіла про те, як дорослішали діти під час війни, що ніхто з них не залишався осторонь, що вони разом з дорослими наближали день Перемоги. Читачі підготували невеличке поздоровлення, а пісні воєнних років співали всі присутні в залі. А учні ЗОШ № 65, мабуть, довго пам'ятатимуть зустріч з ветеранами, яка проходила під час літніх канікул. Організував її керівник музею «Партизанська слава» вчитель географії Л.К. Старих. Перед дітьми виступили люди, що були в Одеському підпіллі в роки війни, з хвилюванням вони згадували своїх товаришів із загону, яким керував В. Молодцов-Бадаєв, чий 100-літній ювілей від дня народження відзначається цього року. Продовженням заходу стала година пам'яті «Ім не вручали повісток», під час якої бібліотекарі ознайомили школярів з книгами про подвиг багатьох дітей в роки війни, розповіли про їхнє коротке, але яскраве життя, віддане за свободу Батьківщини і нагадали, що серед них були й діти Одеси: Яша Гордієнко, Трохим Прушинський, Павлик Ларишкін. Вважаємо, що такі заходи дуже потрібні нашому підростаючому поколінню, бо кожен із нас знає, що без минулого немає майбутнього. Саме це працівники бібліотеки намагаються донести до дітей, прищепити їм любов до рідного краю, повагу до людей, що виборювали сьогоднішнє життя і свободу.

Книгозбірні, як відомо, немає канікул. Пришкільні табори щороку перебувають під опікою дитячих бібліотек міста, бо ми є центрами не тільки інформаційно-бібліографічної роботи, а й місцем проведення змістовного дозвілля. У червні 2011 року 1113 учнів-читачів стали учасниками заходів, що проводили для них бібліотекарі Е.М. Затворникова, Р.Р. Чиквінідзе., О.В. Шойка і Н.Д. Завірюха. Це і цікаві вікторини «У лукомор'я дуб зелений...», «Родичі kota Леопольда», і екологічне асорті «Чарівний світ квітів», і казкова подорож «З книгою дружити — на світі любо жити», і літературна дегустація «З історії кулінарії: їстівні пристрасті літературних героїв», і програма літніх читань «Літо, книга, я — друзі» та багато інших заходів.

Працюючи з кожною дитиною бібліотекарі в індивідуальних бесідах виявляють їхні інтереси, допомагають у виборі книг, навчають користуватися довідковим апаратом, картотеками, складають для них рекомендаційні списки. Наприклад, «Україна — моя Батьківщина» (3–4 кл.), «Джура української літератури» (5–7 кл.), які приваблюють дітей своїм оформленням, викликають бажання прочитати рекомендовані книги. У списки читання включаються книги з позначкою «для сімейного читання», щоб батьки приєднува-

лися до читання вголос і обговорення прочитаного. Особливо це стосується учнів 2–5 класів. Таким чином ми намагаємося зміцнити стосунки між батьками та дітьми, щоб якомога довше вони жили взаємними інтересами. Такою, наприклад, є родина Володі Толстикова, який у цьому році переміг на районному та міському етапах конкурсу «Найкращий читач України». Найактивнішу участь у підготовці сина узяла його мама — Наталія Євгенівна, яка допомогла зробити презентацію, оформити щоденник, пошила костюм мушкетера. Тепер вони ходять до бібліотеки утрюх: мама, Володимир і його чотирирічний братик Максимко, який вже сам вміє читати. У кожного з цієї читаючої родини свої інтереси: Володя любить пригоди, фантастику, мамі до душі детективи, а маленькому Максимові — казки. Їхній тато також приєднується до них, коли повертається з рейсу. І коли дивисься на сяючі очі дітей і мами, які не залишають нікого байдужим, хочеться, щоб таких читаючих сімей було побільше у всіх бібліотеках України.

Покращувати наочне оформлення і ефективніше розробляти книжкові виставки допомагає участь у конкурсах, що проводяться серед бібліотекарів ЦБС. Цього року до конкурсу, присвяченому 20-й річниці незалежності України бібліотекарі відділу обслуговування учнів 5–9 класів створили своєрідну книгопанораму «Україна — моя Батьківщина», яка включала 100 книжок з історії України, культури, мистецтва, літератури, прикрасили виставку виробами з батьківських скринь бібліотекарів та їхніх родичів. Під час презентації читачі з великою зацікавленістю розглядали книги, народну вишивку, гончарні вироби, і ми сподіваємося, що під час таких оглядин, в душах дітей зароджувалася гордість за Україну і бажання зробити її багатію, вільною, справедливою, красивою.

Представляти читачам літературу минулих років по-сучасному на тематичній виставці «Найкраща література юним читачам». Гідне місце тут відведено книгам, за які українські автори отримали премію імені Лесі Українки. Є і багато цікавого для малечі та підлітків: книжковий гороскоп «Що читати Козерогам та іншим знакам Зодіаку», куточок «Малютко — дошкільнятко» приваблює новими книжками для читання, іграшками, атрибутами для пізнавальної гри «Українська садиба». Взірці української та світової літератури на молодшому відділі обслуговування представляють виставки «Ми — діти твої, Україно», «Твоя планета Земля», «Що? Де? Коли? Як?», «Золота полицка казок», «Дім, де живуть казки».

Бібліотека як філія міцної міської ЦБС для дітей, завжди бере активну участь у всіх загальносистемних заходах і така наша сумісна діяльність направлена на підтримку дитинства, виховання маленького громадянина та хорошого читача. Ми усі разом виступаємо гарантом конституційних прав дітей на необмежений доступ до культурних цінностей та інформації, прав на відпочинок і дозвілля.

Бібліотека продовжує зміцнювати свої позиції, колектив працює злагоджено, дружно і береже пам'ять про тих, хто довгий час працював тут: В.В. Зеленську, Г.В. Іванову, Т.В. Гончаренку, Р.А. Скрипник, А.С. Кузнєцовську, Л.Г. Молодецьку, Л.М. Чернову, Н.О. Унтілову. Ті, хто сьогодні трудиться в нашій бібліотеці, напружують нове, продовжують добрі традиції попередників і гідно служать найкращій частині людства — дітям.



## Сторінка методиста



*Ніла Душенчук,*

головний методист науково-дослідницького відділу НБУ для дітей

### Дитяче читання

(за результатами щорічних соціологічних досліджень)

Книга — одне з найбільших надбань цивілізації. Без неї неможливо уявити розвиток науки, освіти, культури, та й взагалі життя будь-якої людини. Саме книга забезпечує нерозривний зв'язок минулого та сьогодення, сприяє всебічному розвитку особистості, особливо дитини, і сучасне входження дитини у світ інформації теж відбувається через книгу, створену спеціально для тієї чи іншої вікової категорії.

Дитяча література живить розум і уяву дитини, відкриває їй нові світи та є могутнім засобом особистісного духовного розвитку. «Діти — це майбутнє кожної нації. А тому особливо важливою є турбота про формування у дитини почуття національної гідності, розвитку її духовності, інтелекту, культури. Враховуючи роль друкованого слова у справі дитини, формування її майбутнього світогляду, сьогодні саме дитяча книга є життєво необхідною складовою виховання майбутнього покоління українців» — так визначено роль книги на Міжнародному симпозиумі «Література. Діти. Час», проведеного Центром дослідження літератури для дітей та юнацтва (м. Львів, 1–5 червня 2010 р.).

Духовне, культурне, економічне відродження нашого суспільства неможливе без виховання сучасної мислячої та високоморальної особистості, яка була б причетною як до національної, так і світової культури. Одним з найефективніших культурно-інформаційних закладів, що реально впливають на зміст і якість читання молодого покоління, можуть зацікавити дитину книгою, навчити основам інформаційної культури, грамотному пошуку інформації є бібліотеки для дітей. Сьогодні важлива не кількість прочитаного, а повноцінне сприйняття інформації і осягнення прочитаного. Добре розуміючи це, дитячі бібліотекарі вважають одним із своїх головних завдань, перетворити читання дитини на захоплююче заняття, що певною мірою допоможе у розв'язанні болючої для суспільства проблеми щодо зниження читацької активності. Про це йдеться і в Законі України «Про культуру» від 14 грудня 2010 р. № 2778-VI. Зокрема, у статті 3 ч. 1. говориться про «створення умов для творчого розвитку особистості, підвищення культурного рівня, естетичного виховання громадян, доступності освіти у сфері культури для дітей та юнацтва, задоволення культурних потреб українського народу...», а у ст. 2 ч. 3 — «забезпечення реалізації і захист конституційних прав громадян України у сфері культури — створення правових гарантій для вільного впровадження культурної діяльності, свободи творчості, доступу до культурних цінностей, культурної спадщини та інформації про них».

Така увага з боку держави підтверджує, що дитяче читання є для неї важливим інтелектуальним ресурсом. В суспільстві сім'я, школа, бібліотека створюють оточення, що формує культуру читання особистості. Змусити дитину читати неможливо. Право читати чи ні ставить її перед важливим вибором: бути повноцінним членом суспільства чи ні. Самій дитині з її малим життєвим досвідом такий вибір здійснити важко — адже вона не уявляє його наслідків. Допомогти їй у цьому — завдання дорослих: батьків, вчителів, бібліотекарів, які вірять у силу книги. Разом з тим, дитяче

читання як цінність культури, явище неоднозначне і мінливе. Воно напряму залежить від якості літератури, що читає дитина, і від рівня її сприйняття читачем: чим вища якість літератури і рівень її сприйняття, тим глибший слід від прочитаного залишається в душі кожного, більше нових знань, вражень. Важливим аспектом спілкування дитини з книгою, є те, що вона довіряє книзі свої думки, свої почуття, образи, фантазії, і в цьому духовна сила читаючої дитини. Викликали інтерес до читання у юних читачів, сприяти створенню умов як заняття корисного, яке приводить до життєвого успіху, для підвищення якості і різнобарвності дитячої літератури з усіх галузей знань покликана і Концепція державної цільової програми підтримки та розвитку читання на період до 2015 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.09.2009 р. № 1228-р. (Уряд. кур'єр. — 2009. — № 199, 28 жовт. — С. 18.).

Сьогодні бібліотеки для дітей України важлива складова інформаційного простору, потужні кумулятивні центри інформації, які обслуговують майже 3 млн. читачів і мають бібліотечний фонд загальним обсягом понад 37 млн. прим. книг, що містить українську, зарубіжну книгу, літературу іноземними мовами, в тому числі і мовами національних меншин, які проживають на території України.

Що ж читали діти впродовж першого десятиліття XXI століття, яким саме книжкам надавали перевагу. З метою визначення кола читання юних українців Національною бібліотекою України для дітей в 2000 році було започатковано соціологічне дослідження «Краща книга року...», яке потім проводилося ще у 2001, 2002, 2008, 2009, 2010, 2011 рр. Його результати дають змогу відстежувати закономірності в читанні дітей різних поколінь, сприяють вивченню самого читача і його компетентності та допомагають визначити тенденції дитячого читання, стану друкованої продукції на сучасному етапі і на майбутнє. Здійснюючи моніторинг серед учнів 5–9 класів — користувачів бібліотек для дітей, передбачалося визначити рівень популяризації сучасної дитячої української книги, читацький інтерес до конкретної книги українського чи зарубіжного авторів, рівень читацької компетентності відповідно до книжкових ресурсів бібліотек для дітей, кращу книгу року в репертуарі дитячого читання, ступінь читацької активності. Базами дослідження є обласні, міські, районні, сільські бібліотеки для дітей всіх регіонів України. В ролі експертів виступають бібліотекарі. Опитування респондентів здійснюється за допомогою анкетування користувачів-учнів («Анкета школяра») та бібліотекарів-експертів («Анкета бібліотекаря-експерта»). За збір матеріалів у регіоні відповідають обласні бібліотеки для дітей, а обробку та узагальнення проводить науково-дослідницький відділ Національної бібліотеки України для дітей. Результати досліджень висвітлювалися в бюлетенях соціологічної служби «Краща книга року...» (2000 р., 2001 р., 2002 р., 2008 р., 2009 р. і 2010 р.). За період проведення досліджень було опитано 11747 дітей та 3447 бібліотечних працівників, тобто разом 15194 респондентів: у 2000 році — 2851 (2385 читачів, 466 бібліотекарів); 2001 — 3819 (3167 читачів, 652 бібліотекарів); 2002 — 2296 (1702 читачів, 594 бібліотекарів); 2008 — 2131 (1531 читачів, 600 бібліотекарів); 2009 —

1947 (1392 читачів, 555 бібліотекарів); 2010 — 2150 (1570 читачів, 580 бібліотекарів).

У 2000 році в читанні дітей переважали твори письменників, які вивчалися за шкільною програмою, до десяти кращих увійшли: «Кобзар» Т. Шевченка (названо 206 разів); «Микола Джеря» І. Нечуя-Левицького (102); «Енеїда» І. Котляревського (94); «Пригоди Тома Сойєра» М. Твена (78); «Капітанська дочка» О. Пушкіна (74); «Робінзон Крузо» Д. Дефо (64); «Айвенго» В. Скотта (53); «Королева Маріо» О. Дюма (51); «Тарас Бульба» М. Гоголя (47); «Война и мир» Л. Толстого (35). Звичайно, читання дітей залежить від вимог шкільної програми, до якої входять кращі твори як української, так і світової літератури. Водночас, крім творів за шкільною програмою, детективів, фантастики, фентезі належне місце посідала і література енциклопедичного характеру, яка несе необхідний інформаційний потенціал.

У 2001 році десятку кращих представляли: «Кобзар» Т. Шевченка (названо 265 разів); «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка (172); «Острів скарбів» Р. Стівенсона (127); «Пригоди Шерлока Холмса» А. Конан-Дойля (121); «Казки» Г.Х. Андерсена (119); «Казки» О. Пушкіна (114); «Роксолана» П. Загребельного (112); «Ромео і Джульєтта» У. Шекспіра (108); «Вечори на хуторі поблизу Диканьки» М. Гоголя (107); «Пурпурові вітрила» О. Гріна (93). У 2001 році діти назвали тільки добре відомих авторів і твори, які читали ще їхні батьки. В рекомендаціях дослідження головна роль у популяризації книги відводиться саме бібліотекарям, і їм слід звертати увагу на тих дітей, що обмежують свій вибір тільки літературою за шкільною програмою та допомогти їм розширювати діапазон читання. Потрібно, щоб підліток усвідомив, що читання не пов'язується тільки зі шкільною програмою, а залежить і від його особистого бажання. Учні старших класів вже розуміють, що для того, щоб успішно діяти в інформаційному просторі, треба добре володіти грамотою і усним мовленням, мати широкий кругозір та вміння спілкуватися, нестандартно мислити і приймати рішення. Певною мірою ці якості набуваються в процесі читання. Читаючи кращі книги, як художні так і науково-пізнавальні, дитина отримує орієнтири у системі цінностей, які допоможуть їй зрозуміти себе, розширити власні здібності, сформуватися як особистість.

У 2002 році респонденти назвали ті книги, що не входять до шкільної програми, що дало змогу визначити реальне коло читання дітей. При визначенні кращої книги року опитувані були в своїх уподобаннях однастайними: кращою визначили книгу Дж.К. Ролінг «Гаррі Поттер» (названо 201 раз). Чому ця книга незалежно від віку так сподобалась дітям. Мабуть за те, що вона єдина за останні роки, що змусила дітей залишити комп'ютер і взятися за читання, яка, за висловами дітей, читалася напролюд легко. Серія книг Дж.К. Ролінг повернули багатьом дітям бажання читати. Можна наголосити, що автор написала дійсно культові книги, які практично зруйнували кордони між дитячим і дорослим читанням. Через 500 років після смерті першого книгодрукаря Йогана Гутенберга, забувши про комп'ютери, весь світ знову читає книги. Отож, 10 кращих творів 2002 року: «Гаррі Поттер» Дж.К. Ролінг (названо 201 раз); «Володар кілець» Дж. Толкієна (74); «Робінзон Крузо» Д. Дефо (28); «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка (27); «Три мушкетери» Д. Дюма (26); «Пеппі Довгапанчоха» А. Ліндгрена (25); «Пригоди Шерлока Холмса» А.К. Дойля (23); «Ромео і Джульєтта» У. Шекспіра (19); «Вершник без голови» М. Ріда (18); «Чарівник смарагдового міста» О. Волкова (16). За винятком В. Нестайка всі інші — це твори світової літератури.

Одним із головних засобів розвитку особи, її інтелекту, культури здобуття і поглиблення знань є читання. Сьогодні на нього впливають економічні та соціокультурні фактори: технічний рівень розвитку суспільства, стан видавничої справи, книжкової торгівлі, бібліотечної справи, рівень освіти читачів, наявність у них вільного часу. У складних соціально-економічних умовах, в яких знаходиться наша держава, все гостріше постає питання про самореалізацію кожної людини. Для цього їй потрібні глибокі знання як професійні, так і загальноосвітні, розвинутий інтелект, широкий світогляд, вольові якості, комунікативна компетентність тощо, а робота дитячої бібліотеки спрямована, насамперед, на духовне зростання підростаючого покоління, бо діти — то надія і майбутнє української нації. Як сказав український психолог і педагог Г. Ващенко: «Нація — своєрідний організм, що колись народився, росте, розвивається і при несприятливих умовах може загинути, себто розчинитись у інших націях». І саме література покликана формувати духовність нації. Це важливе завдання вимагає, перш за все, збагачення та вдосконалення внутрішнього світу підростаючого покоління, бо духовність — це провідний фактор смислової гармонізації, поєднання образу світу з моральними законами суспільства.

Через п'ять років знову було продовжено дослідження «Краща книга року...» (2008 р.). Виявилось, що впродовж останніх років історія англійського хлопчика, що потрапляє в школу чарівників, захоплює читачів найбільше. Успіх цієї книги демонструє світові, що дітям бракує цікавих сучасних книжок про їхніх ровесників. За проведеним опитуванням десятку кращих дитячих творів 2008 року представили: «Гаррі Поттер» Дж.К. Ролінг (названо 157 разів); «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка (40); «Кобзар» Т.Г. Шевченка (27); «Робінзон Крузо» Д. Дефо (21); «Пригоди Тома Сойєра» М. Твена (21); «Володар перснів» Дж. Толкієна (20); «Острів скарбів» Р. Стівенсона (18); «Пригоди Шерлока Холмса» А.К. Дойля (16); «Таня Гроттер» Д. Ємця (16); «Полювання» Е. Портера (16). Майже всі підлітки назвали конкретних авторів і твори, що свідчать про досить високий рівень читацької культури юних респондентів та їхню достатню інформованість про книги.

Порівнюючи читання сучасного покоління дітей та їхніх ровесників 90-х років минулого століття, можна зробити висновок, що читацькі уподобання дітей принципово змінилися. Теперішні діти не читають популярні книги радянського періоду: «Тимур і його команда» А. Гайдара, «Тасмачи Соколиного бору» Ю. Збанацького, «Син полка» В. Катаєва, «Син Таращанського полку» П. Панча та ін. Отже, соціологічне дослідження «Краща книга року...» дає можливість не тільки порівнювати читання дітей різних років, а й виявити їхні нові уподобання. Зрозуміло, що час не стоїть на місці, з'являються нові автори та твори, читацькі уподобання дітей теж змінюються, але головним завданням бібліотекаря залишається вчити дитину брати все найцінніше, закладене в хорошій книзі.

2009 рік — кращою книгою однастайно визнано книгу «Гаррі Поттер» Дж.К. Ролінг, а у десятку ще увійшли: «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка (48), «Робінзон Крузо» Д. Дефо (21), «Хроніки Нарнії» К.С. Льюїса (18), «Пригоди Тома Сойєра» М. Твена (17), «Мефодій Буслаєв» Д. Ємця (16), «Пригоди Шерлока Холмса» А.К. Дойля і «Артур і мініпути» Л. Бессона (по 15 разів кожна), «Пурпурові вітрила» О. Гріна (12), «Володар перснів» Дж. Толкієна (11). Цікавим виявився той факт, що уперше під час дослідження книгу Дж.К. Ролінг «Гаррі Поттер» діти назвали у 2002 р. — 201





раз, потім у 2008 р. — 157 раз, у 2009 р. — вже тільки 119 разів, у 2010 р. — 96 разів. Скільки ж років протримається «поттеріана» у лідерах, і чи будуть її взагалі читати діти в майбутньому столітті, як читають упродовж століть книги «Робінзон Крузо» Д. Дефо, «Пригоди Тома Соєра» М. Твена, «Пригоди Шерлока Холмса» А. Конан-Дойля? Серед кращих видань діти називали не тільки книги, але й комікси, галузеву та енциклопедичну літературу. Часто замість конкретної книги вказували серії «Я пізнаю світ», «Все про всіх», «Про все на світі», «Сто великих...», які з'явилися в бібліотеках і на книжкових базарах зовсім недавно. Можливо це пояснюється тим, що підлітки зараз дуже незалежні, часто не люблять читати за вказівкою і взагалі не люблять, щоб в особистісні літературні уподобання вмішувалися інші. Проте навіть найнезалежніші читачі схильні прислухатися до чужої думки, якщо їм дається право самим робити вибір. Саме тому дитячому бібліотекарю потрібно і важливо переконувати підлітків, що від читання книг залежить успіх у їхньому дорослому житті. Тільки читаюча людина — це вільна людина, яка здатна зробити самостійний вибір, та вміє орієнтуватися в житті та приймати обдумані і виважені рішення.

У 2010 році до 10 кращих творів увійшли: «Гаррі Поттер» Дж.К. Ролінг (названо 96 разів); «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка (85); «Сутінки» С. Майер (26); «Робінзон Крузо» Д. Дефо (21); «Ерагон» К. Паоліні (19); «Ніна» М. Вітчер (18); «Кобзар» Т.Г. Шевченка (17); «П'ятнадцятилітній капітан» Ж. Верна (17); «Таня Гроттер» Д. Ємця (16); «Артур і мініпуті» Л. Бессона (16). Знову, як і у попередні роки, першість за «Гаррі Поттером»: і лише час покаже, яке місце в історії світової літератури здатний посісти сучасний нам «Гаррі Поттер». Підсумовуючи результати даного дослідження, можна стверджувати, що на основі зрізу соціологічних даних вдалося отримати інформацію про реальне коло читання школярів, ступінь їхньої читацької компетентності, рівень знання творів української та зарубіжної літератури,

виявити найбільший попит користувачів бібліотек та визначити кращу дитячу книгу року.

Потрібно відмітити те, що читання дітей на початку ХХІ століття досить різнопланове і значну частку в ньому становить енциклопедична та довідкова книга, що на читання дітей значний вплив має шкільна програма. Тому не випадково у відповідях наших респондентів представлено класичну літературу як українських, так і зарубіжних авторів згідно зі шкільною програмою. Найчастіше зустрічаються твори українських класиків: Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, І. Котляревського, В. Нестайка та зарубіжних: М. Твена, Е. Хемінгуей, О. Пушкіна, Д. Дефо, Р. Стівенсона, А. Мілна, Д. Лондона, Ф. Купера. Діяльність кожної дитячої бібліотеки значною мірою сприяє як становленню особистості, так і отриманню необхідної інформації, тим самим відкриваючи перед маленьким читачем великі можливості для інтелектуального розвитку і пізнання навколишнього світу. Мабуть у зв'язку з цим до кола читання дітей входять твори сучасних письменників України: М. Павленко, О. Дерманського, Ірен Роздобудько, О. Ільченка, С. Процюка, В. Рутківського, Н. Воскресенської, С. Іванюка, Я. Стельмаха, М. та С. Дяченків, Л. Воронини, В. Терена, Є. Белоусова, Любка Дереша, М. Матіос, О. Бусенко, З. Мензатюк та ін. Сучасну світову книгу представлено творами С. Майер, К. Паоліні, М. Вітчер, Л. Бессона, Д. Ємця, Е. Портер, Туве Янсон, П. Маара, Д. Толкієна, Ф. Бернет.

Визначити рейтинги серед дітей непросто — занадто вже різні у них смаки, занадто вони індивідуальні, і їхні уподобання охоплюють найрізноманітнішу літературу — від енциклопедій до народних казок, але загалом діти хочуть читати більше книжок про сучасних дітей. Недаремно твори Дж.К. Ролінг та В. Нестайка користуються великим попитом. Сьогодні можемо сміливо говорити про те, що українська дитина не перестає читати, просто її читання стає іншим — більш індивідуальним, прагматичним, інформаційним.

## Вітаємо і шануємо

Присмальною подією розпочався 2012 рік для колективу Дніпропетровської обласної бібліотеки для дітей. До Дня соборності України Указом Президента від 21.01.2012 № 28/2012 нагороджено почесним званням «Заслужений працівник культури» нашу колегу — **Валентину Павлівну Климець**, завідувачку відділом комплектування, обробки та каталогізування документів. Пам'ятний знак та посвідчення про присвоєння звання їй було вручено губернатором на урочистому заході з нагоди святкування 8 Березня.



У 1970 році, після закінчення Харківського державного інституту культури, Валентина Павлівна розпочала свою трудову діяльність у Дніпропетровській обласній універсальній науковій бібліотеці, а вже через два роки прийшла працювати в обласну бібліотеку для дітей, де спочатку була на посаді бібліотекаря відділу комплектування і обробки літератури, а з 1983 року очолила його. Впродовж всього професійного шляху Валентина Павлівна невтомно і творчо займається вивченням стану задоволення читацьких потреб, комплектує фонд. Завдяки її зусиллям та ефективній роботі відділу він є кращий в області.

Уміння Валентини Павлівни згуртувати колектив, сучасний підхід до свого діла, впровадження і використання новітніх технологій допомагають працювати злагоджено і продуктивно. Молоді фахівці, що приходять працювати до бібліотеки переймають її досвід. До речі, чимало справжніх бібліотечних фахівців набули вміння і перших практичних навичок та «відчули смак» своєї професії, завдяки саме Валентині Павлівні.

У колективі її заслужено вважають одним з найкращих знавців української мови, що дає їй можливість якісно працювати над порадами і рекомендаціями, надавати допомогу своїм колегам. А за консультаціями та порадами з будь-яких питань комплектування фонду та роботи з літературою до Валентини Павлівни звертаються, без перебільшення, фахівці з усієї області. Авторитет і шану принесли їй вміння працювати з людьми, врівноваженість, відповідальність, професіоналізм і доброзичливість. Багаторічна плідна діяльність Валентини Павлівни неодноразово відзначалася на різних рівнях влади подяками, грамотами, цінними подарунками. Ми дуже раді за нашу колегу! Весь колектив щиро вітає Валентину Павлівну Климець, справжнього професіонала бібліотечної справи, з присвоєнням звання «Заслужений працівник культури України» і бажає довгих років життя, творчої наснаги та особистого щастя.

За дорученням колективу Дніпропетровської обласної бібліотеки для дітей  
заступник директора **О.О.Прокопович-Ткаченко**



## З а р у б і ж н и й д о с в і д



**Тетяна Шамаріна,**  
заступник генерального директора зав. науково-методичним відділом



**Тетяна Кузілова,**

**Наталія Дзюба,**  
зав. відділом каталогізування



Національної бібліотеки України для дітей

### Відкриваємо бібліотечний світ Білорусі

Сьогодні, завдяки неосяжним інтернет-технологіям, кожен має можливість знайти інформацію про будь-яку бібліотеку, ознайомитися з її діяльністю, переглянути фото- та відеоматеріали. Але, найефективнішим є безпосереднє відвідування, живе спілкування з колегами, розмови з читачами.

Нам, фахівцям Національної бібліотеки України для дітей, випала чудова нагода здійснити професійну поїздку до Республіки Білорусь, під час якої відбулося знайомство з діяльністю Централізованої системи дитячих бібліотек м. Мінська і Національної бібліотеки Білорусі, що по праву вважається однією з найкращих у Європі, оскільки поєднує не тільки унікальну архітектуру, а й і найсучасніші новітні бібліотечні технології. Її загальна площа 113669 кв. м розрахована на 14 млн. одиниць зберігання. Сьогодні у фонді вже є 9 млн. документів п'ятдесятьма мовами, що дозволяє обслуговувати користувачів багатьох національностей з різних країн світу. З часу відкриття нової будівлі до бібліотеки записано більш ніж 51 тис. користувачів віком від 16 років, середньоденний запис становить 212 осіб. Для обслуговування облаштовано 2000 посадочних місць у 20 читальних залах,



які вражають діючими системами контролю мікроклімату, продуманим освітленням, обладнанням для комплексної роботи з документами на різних носіях. Всі читальні зали оснащені електронними кафедрями видачі документів, сучасним обладнанням, що дає змогу сканувати і копіювати документи, а також друкувати з електронних копій. Найбільш актуальні видання — енциклопедії, довідники, навчальні посібники, представлені у відкритому доступі. Кількість автоматизованих робочих місць для користувачів і персоналу — понад 1500. Хочеться підкреслити, що, не зважаючи на потужну модернізацію, кількість читачів, які приходять до бібліотеки, значно перевищує кількість віртуальних відвідувачів. Тут створено і всі необхідні умови для роботи людей з обмеженими фізичними можливостями. Це забезпечується спеціальним технічним обладнанням: пандусами, розсувними дверима, автоматичними мікроліфтами тощо. Незабутнє враження залишив музей книги, в якому з усього світу зібрано унікальну колекцію оригіналів стародруків з XIV століття. Бібліотеці і сьогодні

виділяються державні кошти на придбання експонатів з приватних колекцій, аукціонів тощо.

Для зручності батьків у бібліотеці створено платну дитячу ігрову кімнату, де вони можуть залишати дітей віком від 3 до 7 років під наглядом вихователів, поки самі працюють. У новому приміщенні вперше в Білорусі створили систему висотного зберігання документів: у книгосховищах, які сягають до 73 м у висоту, існує подвійний повітряний прошарок (принцип термосу), що дозволяє за будь-якої погоди підтримувати постійну температуру. Доставка книг та інших документів із фондосховища здійснюється в автоматизованому оперативному режимі (до 20 хв.) із використанням транспортної системи «Телеліфт». Загальна протяжність ліній становить 850 м., система включає 28 робочих станцій, 2 станції керування візуалізації. На допомогу бібліотекарю у роботі з фондом працює 50 невеличких ліфтів, кожен з яких може транспортувати до 10 кг документів. Великогабаритні матеріали доставляються окремо традиційними транспортними ліфтами.



Комфортному і ефективному обслуговуванню віддалених користувачів сприяють «Віртуальна довідкова служба», «Зведений електронний каталог бібліотек Білорусі», сервіс «Електронна доставка документів», які доступні через бібліотечний Інтернет-портал. Завдяки функціонуванню цих служб кожен бажаючий може дізнатися про наявність конкретного видання в бібліотеці та самостійно пошукати потрібний документ за допомогою автоматизованих сервісів. Довідково-інформаційний апарат бібліотеки представлений електронним каталогом, що ведеться з 1993 року, імідж-каталогом, який є електронним відображенням генерального каталогу бібліотеки. Найновіше програмне забезпечення, що впроваджено в бібліотеці, дозволяє здійснювати багатоаспектний пошук документів, автоматизувати процеси їх замовлення і видачі користувачам; забезпечувати доступ до електронних баз даних, як придбаних, так і власної генерації. Останнім часом активно закупаються соціально значущі електронні ресурси, серед яких — найавторитетніші націо-

нальні і міжнародні БД (Світочінфо, БД ЮСІАС, Еталон, Консультант, ProQuest, Emerald, Cambridge Journals Online, World Banke-library, WDI Online, GDF Online, Thomson Gale, Books in Print Professional, EBSCO та ін.).

Білоруська національна бібліотека побудована у стилі хай-тек на рівні світових стандартів і є унікальною архітектурною спорудою: прозора стеля і скляна підлога — оригінальні архітектурні і конструкторські рішення інтер'єру бібліотеки, дозволяють збільшити природне освітлення залів. Зовні ж споруда нагадує наблизений до кулі облицьований склом багатогранник — «діамант», що підіймається в центрі



триповерхової підставки (стилобата), де й розміщено читальні зали. На даху розташовано оглядовий майданчик, з якого можна побачити Мінськ з найвищої точки міста. Бібліотека позиціонує себе і як соціо-політичний та соціокультурний центр. На її базі створено Центр міжнародних зустрічей і переговорів на рівні глав держав і урядів. Також до складу бібліотеки входять: конференц-зал, комплекс художніх галерей, музей книги, оглядовий майданчик, фізкультурно-оздоровчий комплекс, дитяча ігрова кімната, зони рекреації. Бібліотека унікальна і не залишає байдужим нікого.

Скориставшись нагодою, ми ознайомилися і з діяльністю дитячих бібліотек міської централізованої бібліотечної системи для дітей. На запрошення колег відвідали бібліотеки-філії № 5 та № 10. Принципи, покладені в основу роботи дитячих бібліотек Білорусі, є міжнародними: прищеплення юним читачам любові до книги та читання, залучення їх до бібліотеки, ненав'язливе ретельно продумане знайомство дітей через книги з навколишнім світом, допомога в його пізнанні, а також виконання бібліотекарями багатьох інших важливих завдань, включаючи педагогічні. Централізована бібліотечна система для дітей м. Мінська — єдина спеціалізована система в країні, яка визначає, координує та спрямовує діяльність дитячих бібліотек, що входять до складу ЦБС публічних бібліотек. Державна установа «Централізована система дитячих бібліотек» включає 18 бібліотек-філій та 6 пунктів видачі. Сукупний фонд ЦБС нараховує понад 900 тисяч документів: сучасна і класична білоруська, російська та світова література для дітей, фантастика, детективи, енциклопедії, довідники, навчальна література, книги з історії, економіки, природознавства, мистецтвознавства та інших розділів наукових знань. Щорічно бібліотеки ЦБС обслуговують понад 120 тисяч юних мінчан, для яких організують клуби за інтересами, літературні вітальні, музичні салони і проводять більше двох тисяч культурно-просвітницьких заходів. Всі бібліотеки ЦБС мають автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи і використовують типове програмне забезпечення «ALIS 2000» НВО «ІНЕАК». Значну частку фонду становить російськомовна література, тому питання вивчення і знання білоруської мови одне з найважливіших в роботі з дітьми. Центральна бібліотека є організатором республіканської акції «Читаємо по-білоруськи».

У міських дитячих бібліотеках основні бібліотечні послуги безкоштовні, але пропонуються й платні: надання комп'ютера для самостійної роботи, сканування без розпізнавання і з розпізнаванням тексту, редагування результатів сканування, запис інформації на електронні носії (CD-R/CD-RW, флеш-накопичувачі), редагування тексту, попереднє замов-

лення документа в т.ч. по телефону, друкування інформації, видача книги з читального залу, ксерокопіювання документів з бібліотечного фонду і матеріалів замовника та інші.

Сучасною, з цікавими інтер'єрами просторих і світлих залів є бібліотека-філія № 5, що розташована в окремому, великому приміщенні. Її універсальний фонд, який складає 73 тис. примірників книг, періодичних видань, аудіовізуальних та електронних матеріалів, дозволяє задовольняти найрізноманітніші запити користувачів. Щорічно тут обслуговується понад 12,800 читачів і видається близько 230 тис. примірників документів. На базі цієї бібліотеки для читачів всієї Білорусі, вже впродовж 5 років, працює інформаційний центр культури Японії, у якому бібліотекар — етнічна японка, по-



пуляризує неповторний колорит, традиції та мову Країни Сонця, навчає мистецтву написання ієрогліфів і проведенню чайних церемоній, здійснює переклад дитячих видань японських авторів білоруською мовою. Центр укомплектований японською літературою, що надходить безпосередньо з Японії. У бібліотеці також знаходиться і редакція журналу «Бібліотека пропонує» («Бібліятэка прапануе»), засновником якого є ЦБС для дітей. Часопис виходить щомісяця, на його сторінках висвітлюються актуальні питання роботи дитячих бібліотек не лише міста, а й країни в цілому, публікуються сценарії масових заходів, огляди нової літератури тощо.

Бібліотека-філія № 10, яка основним напрямом своєї роботи вбачає естетичне виховання, вже довгий час працює за програмою «Мастацтва і естетична виховання падростаючага пакалення». Особлива увага тут приділяється обдарованим дітям та підліткам, для яких кваліфіковані і обізнані співробітники проводять чудові високохудожні заходи, організують персональні виставки юних митців. У мультимедійному залі з мистецтва (єдиному в місті) широко представлені образотворчі видання, електронні ресурси світової художньої культури. У бібліотеці обслуговується понад 8 тисяч читачів, до послуг яких 56323 примірники книг, в т.ч. електронних видань та аудіокниг.



На відміну від бібліотек України для дітей, бібліотеки Білорусі обслуговують читачів-дітей віком до 16 років, тобто включно по 11 клас, що, на нашу думку, є доречним. На щастя, в країні не існує загрози скорочення дитячих бібліотек, а навпаки спостерігається тенденція відкриття нових. Ми щиро раділи за колег, які отримують в середньому близько 5 тис. примірників документів на філію щорічно, і за їхніх читачів-дітей, що мають змогу в бібліотеках-філіях регулярно знайомитися з новими авторами та новою літературою. У порівнянні — НБУ для дітей, яка є національним книгосховищем дитячої літератури, впродовж останніх п'яти років щорічно отримувала таку ж кількість видань.

Побувавши у бібліотеках Білорусі і, ознайомившись з їх діяльністю, ми побачили, що вони знаходяться в постійному розвитку, трансформуються на сучасні соціально-комунікативні центри, певною мірою впливають на розвиток світогляду користувачів різних вікових груп, якісно та оперативно задовольняють інформаційні потреби і саме тому користуються заслуженою популярністю.

## Н О В И Н И з р е г і о н і в

*Вікторія Грідіна,*  
зав. відділом обслуговування учнів 5–9 класів,  
*Світлана Булава,*  
гол. бібліотекар відділу обслуговування учнів 5–9 класів  
Донецької обласної бібліотеки для дітей

### Сучасні аспекти формування правосвідомості підростаючого покоління

Відомий український педагог В. Сухомлинський писав: «Дитинство — найважливіший період людського життя, не приготування до майбутнього життя, а справжнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя. І від того, як минуло дитинство, хто вів дитину за руку в дитячі роки, що увійшло у її розум і серце з навколишнього світу, — від цього у вирішальній мірі залежить, якою людиною стане малюк». Це означає, що дитина повинна зростати вільною, щасливою, захищеною. Тому, що дитяча травма, якою б вона не була, залишить свій слід, котрий важко або неможливо стерти. Це може стати і наслідком таких пагубних явищ як наркоманія, алкоголізм, проституція, насилля... Саме тому міжнародне товариство і наша держава приділяють велику увагу охороні дитинства та забезпеченню його повноцінного розвитку.

У відділі обслуговування учнів 5–9 класів нашої бібліотеки дітям і дорослим допомагають поповнювати знання про права та обов'язки, ознайомитися з документами та законами, що захищають права дітей. З цією метою ми працюємо над такими питаннями, як: держава і право про дітей; людство про права дитини; правовий всеобуч для батьків; мої права — моє життя; діти і неадекватна поведінка. Працюючи за напрямом «Держава і право про дітей» провели виховну годину «Уклін тобі, державо» і урок-бесіду «Конституція і держава», під час яких пояснили користувачам, що держава є важливим регулюючим механізмом в житті кожного громадянина. На заході «Закон про мене, мені про закон», який пройшов у формі діалогу, було обговорено 2-й розділ Конституції, в якому чітко викладено права і обов'язки громадян України, в тому числі і дітей, що стосуються головних сфер життєдіяльності — від вільного розвитку особистості, задоволення матеріальних та духовних потреб до свободи думки і слова.

Креативно пройшли години факту «Українська Конституція: історія та сучасність», «Я, громадянин і патріот держави» та виховні години «Зростаємо громадянами України», «Права нам Конституція дала», де дітям дали зрозуміти, що знання прав і свобод дає людині в житті додаткові можливості. Цікавими для дітей були: завдання придумати як конкретна стаття Конституції може допомагати їм у житті та інтерактивна гра «Мікрофон», коли вони, передаючи одне одному уявлюваний мікрофон, висловлювали свою думку з приводу тієї чи іншої проблеми. Слушними і корисними стали для читачів організовані книжкові виставки «Я громадянин України», «Конституція — основний закон», «Закон та я».

Активно і завзято поставилися наші маленькі читачі до написання міні-твору «Відчуття Батьківщини — що це таке?» Робіт було багато, дехто навіть виразив свої почуття у віршах:

Знаєш ти, що таке Батьківщина?

Батьківщина — це ліс осінній,

Це домівка твоя і школа,

Це гаряче Шевченкове слово...

Під час проведення заходів за напрямом «Людство про права дитини» ми знайомимо дітей з важливими кроками ООН щодо покращення їхнього благополуччя, а також з основними документами «Загальна декларація прав людини», «Конвенція про

права дитини», «Декларація прав дитини». У рамках загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» провели низку виховних годин з циклу «Абетка правових знань» — це: «Дитині про права людини», «Твої права захищені законом», «Конвенція про права дитини», а також інформаційні хвилини: «Конвенція відповідає», «Сторінками Конвенції про права дитини». Бібліотекарі нагадали дітям про історію створення «Загальної Декларації прав людини», «Декларації прав дитини», «Конвенції прав дитини», з'ясували основну відмінність понять «декларація» та «конвенція». Жваві дискусії розгорталися під час обговорення прав і обов'язків дітей. Користувачі брали активну участь у вікторині «Чи знаєш ти свої права», з великим зацікавленням знайомилися з книгами, експонованими на виставці «Право в нашому житті» і тематичній полиці «Закон та я».

Проводимо і освітню роботу серед дорослих. У відділі чітко планується та проводиться «Правовий всеобуч для батьків», випустили інформаційний лист «Батькам про права дитини», організували книжкову виставку «До кожної дитини з любов'ю і добром» і обговорення проблемної ситуації «Важкі діти або батьки?» на диспуті «Знання та повага прав людини — шлях до взаєморозуміння». Всі ці заходи дієві, бо в ході їх проведення батьки дійшли висновку, що діти віддають їм сторицею за сімейні негаразди та недостатню увагу. Також було запропоновано заповнити тест «Які ми батьки».

Працюючи в напрямі «Мої права — моє життя» бібліотекарі намагаються тактовно допомагати підліткам визначати своє місце в житті, вирішувати хвилюючі проблеми, розбиратися в самих собі. Для реалізації цих завдань використовуємо різноманітні інтерактивні форми і методи роботи з елементами ділових і рольових ігор. Наприклад, виховна година «Молодь і право», відверті розмови «Азбука, яку треба знати», «Знай свої права», «Азбука твоїх прав», «Право в твоєму житті», «Є право — значить є нація», в ході яких підлітки ведуть інтелектуальні бесіди, дискусії, сперечаються з однолітками і дорослими тощо. Дуже допомагають читачам бути краще обізнаними бібліографічні огляди літератури на правову тематику «Подорож Країною закону» та тематичні полиці: «Дитяча праця: прояви та наслідки...», «Кожна дитина має право».

Важливим напрямом правового виховання є тема «Діти і неадекватна поведінка». Під час проведення виховних годин «Що таке правомірне поведінка», конференцій «Діти і злочин», бесід «Запобігання злочинності серед неповнолітніх», «Злочин і кара», виховних бесід «Немає в злочині героїства. Є тільки сором і ганьба», дискусії «Співвідповідальність учнів за порушення ними законодавства та їх захист» та зустрічей з працівниками правоохоронних органів, психологами, лікарями ми намагаємося достукатися до дитячих душ і сердець, розповісти їм про складну криміногенну ситуацію, та хоч якось застерегти від тих негараздів, що можуть трапитися в підлітковому віці.

Отже, бібліотека для дітей — це місце, де поєднуються три головних складових середовища виховання і розвитку — інформації, культури, спілкування.



*Оксана Розмірська,*  
зав. відділом обслуговування читачів–учнів 5–9 класів  
Херсонської обласної бібліотеки для дітей

## Регіональний конкурс «Правові орієнтири»: адвокація бібліотеки

У світі все більшого резонансу набуває правопросвітницька діяльність серед дітей і підлітків: проводяться цикли заходів, тижні права, реалізуються масштабні проекти за підтримки державних і громадських організацій. У Німеччині, наприклад, на федеральному рівні влаштується щорічний «Тиждень юстиції» — комплекс правоосвітніх заходів у формі дня відкритих дверей судів і безоплатних консультацій. У США 1 травня щороку відзначається «День права». В Україні увага до проблем правового виховання дітей також підвищена і постійно знаходиться у полі зору держави, шкіл, бібліотек і всіх установ, для яких ці питання є важливими.

Херсонська обласна бібліотека для дітей особливим чином акцентує увагу на питаннях правової культури своїх відвідувачів і допомагає дитячим та шкільним бібліотекам міста й області реалізувати цю роботу у методичному аспекті. Більше 10 років у відділі обслуговування читачів–учнів 5–9 класів правову просвіту школярів здійснює правовий лекторії «Орієнтир». За цей час проведено вже понад 100 заходів майже для 5000 юних читачів. Також на допомогу дітям у засвоєнні отриманих знань у відділі постійно діють тематичні виставки: «Твої права он-лайн» (виставка – веб сайт), «Крок до права» (виставка–консультація), «Юридична абетка» (виставка–орієнтир) і т. д., а також через інтерактивне спілкування на порталі «Права дітей» [www.kidrights.ks.ua](http://www.kidrights.ks.ua) йде інформування їх про наявну та нову літературу.

З ініціативи нашої бібліотеки та за підтримки координаційної ради у справах дітей Херсонської обласної державної адміністрації у 2011 році було реалізовано масштабний конкурс «Правові орієнтири», завдання якого полягало у розробці оригінальних новаторських сценаріїв на правову тематику з використанням медіа матеріалів для різних вікових груп та втілення їх у життя. До підготовки і проведення конкурсу залучили багато фахівців, що безпосередньо працюють з дітьми у напрямку правової освіти, а співorganizаторами стали служба у справах дітей облдержадміністрації та



Головне управління юстиції в Херсонській області. Така ідея виникла через брак сучасних розробок, методичних і практичних рекомендацій, котрі б дозволили донести правові знання до кожної дитини, і з метою активізації такої роботи в регіоні.

Всього на розгляд обласного авторитетного журі конкурсу, старт якому було дано у лютому 2011 року, надійшло 70 робіт з 15 районів і міст Херсона та Нової Каховки. Оцінювалися роботи, котрі як правило, супроводжувалися яскравими електронними презентаціями, медійними матеріалами, фоторепортажами, а деякі навіть справжніми проектами, за змістовність і креативність. Кращі з них потім увійшли до збірки «Правові орієнтири», адресованої учителям, вихователям, бібліотечним та соціальним працівникам — на допомогу в роботі з правової просвіти та виховання. Окрім того, сценарії було розміщено на інформаційно-просвітницькому порталі «Права дітей» (<http://www.kidrights.ks.ua/>), у розділі «Правова просвіта та виховання». Варто за-

значити, що творчі роботи фіналістів здивували журі своєю різноплановістю, тут були: віртуальна подорож, правові «хрестики–нулики», батьківські збори, судові справи, казково-правовий потяг... Така галерея креативних ідей з усіх куточків Херсонщини засвідчила розуміння необхідності правопросвітницької активності серед дітей та підлітків у формах, цікавих сучасним школярам.

Завершився конкурс грандіозною святковою церемонією нагородження, де водночас було дано старт новій масштабній програмі Всеукраїнського тижня права в області. Церемонія відбувалася у формі ігрового шоу, у якому задіяли всіх фіналістів обласного змагання і навіть глядачів, а обізнані у юридичних питаннях помічники ведучих — «джентльмени» підготували для команд конкурсантів низку експромтних завдань. І коли переможці вже вважали, що жодних перепон на шляху до визнання і призів немає, ведучі, що не сумнівалися у готовності учасників, почали експериментувати і навіть ризикувати, задаючи командам каверзні «майже юридичні» завдання, на які діти з гідністю і обізнаністю відповідали. Сподівання виправдалися на всі 100%, бо завдання команди виконували із завзяттям та запалом.



Першим завданням була судова справа — «Викрадення кавказької полонянки», де «обвинувачі» після перегляду фрагменту відомого фільму мали звинуватити головного героя Шурика, що скоїв правопорушення, а «адвокатам» слід було аргументовано захистити того ж самого героя. Після запального виступу «захисту» стало зрозуміло, що ми ще довго будемо дивитися улюблений фільм із Шуриком у головній ролі, і будемо пробачати його витівки, згадуючи аргументи наших конкурсантів на кшталт «сім'я — важлива ланка суспільства, і пожертвувати власними почуттями заради щастя коханої є справжнім подвигом, а взяти участь у прекрасному кавказькому весільному обряді — це взагалі честь». Найбільше розважила усіх команда, яка, виконуючи завдання «Правова абетка», складала строго в алфавітному порядку імпровізований діалог на тему «Пограбування магазину дитячих іграшок» — між продавщицею і грабіжником. Третій команді номінантів «джентельменки» (які до того часу вже розсекретили таємницю, що під капелюхами ховалися справжні леді), загадали написати «Декларацію прав читачів», перший пункт якої проголошував: «Першим правом читача є право не читати, яким вони щодня успішно користуються». А команда, у складі якої, до речі, домінували бібліотекарі, вже додавала права читачів перерахувати та недовчитувати книжки, перескакувати через сторінки і нецікаві описи, читати будь-де і будь-що і т.д.

Одним словом, свято вдалося, переможці отримали призи — флешки, альбоми для пам'ятного оформлення своїх правових зустрічей, проектів, а також вже згадані збірники сценаріїв з мультимедійними додатками–дисками, щоб, можливо, запозичити деякі ідеї у колег та втілити їх по-новому задля своєї просвітницької місії — доносити життєво важливу інформацію про права і право до наших дітей.



*Галина Максимчук,*

заступник директора з питань обслуговування дітей Пустомитівської ЦБС Львівської обл.

### Книжковий дім відкритий всім!

В житті кожного закладу є така дата, що має унікальну властивість: віддаляючись у часі, не втрачати для наступних поколінь свого значення і привабливості. Такою датою для нашої Пустомитівської районної бібліотеки для дітей стало 65-річчя з часу її заснування. Історія починається з 1947 року, коли в бібліотеці для дорослих відкрили дитячий відділ, фонд якого нараховував 100 примірників книг, що вмішувалися на двох невеличких стелажах. Першим бібліотекарем стала Галина Гуріна, яка прийшла відразу після школи, і працюючи закінчила спочатку вечірню школу робітничої молоді,



а потім — культосвітній технікум.

У листопаді 1949 року наказом відділу культури було відкрито районну бібліотеку для дітей, що розташувалася на вул. Т. Шевченка, 113 в одному приміщенні з дорослою і займала

дві кімнати. Її першою завідуючою стала Зінаїда Попова, з якою працювали бібліотекарі Марія Степась та Галина Гуріна. Перший запис у інвентарній книзі був зроблений 1 жовтня 1949 року. Поступово книжковий фонд укомплектовувався за рахунок місцевого бюджету, а згодом і з Львівського бібколектору. Не маючи постійної прописки, бібліотека шість разів змінювала свою адресу: 1964 р., 1990 р., 1995 р., 1999 р., і лише в березні 2005 — ми отримали частину колишнього приміщення мерії, де працюємо до сьогодні.



Наша бібліотека завжди вважалася однією з кращих в області: на її базі діяла обласна школа з індивідуального керівництва читанням,



яку очолювала Г. Гуріна; за активну діяльність було присвоєно звання «Бібліотека відмінної роботи», а завідуючу Г. Наконечну нагороджено значком «За відмінну роботу». Хочеться сказати добрі слова про людей, що присвятили найкращі літа свого життя бібліотеці, і на очах яких виросло не одне покоління читачів, що й досі із вдячністю та теплотою згадують своїх наставників, які прищепили їм любов до книги. Це бібліотекарі за покликанням — Г. Гуріна, О. Заяць, Л. Черкашина, Г. Наконечна. Багато зусиль для того, щоб бібліотека й надалі мала добру славу однієї з кращих в області, доклали Я. Олинець, І. Пакуш, Г. Горбан-Зендулка, Т. Лойко, І. Білоус. Уже 33 роки (20 — у бібліотеці для дорослих, 13 — у

дитячій) працює бібліотекар читального залу Л. Кобилінська, яка має великий авторитет серед колег і читачів. Їїною справою продовжує нове покоління фахівців, зокрема: Г. Максимчук — заступник директора ЦБС по роботі з дітьми, Н. Думас — методист по роботі з дітьми; Л. Пацула — бібліотекар або-нементу.



З кожним роком наше книжкове царство стає все привабливішим для користувачів, і сьогодні центральна бібліотека для дітей — це територія дитинства, спілкування, набуття та закріплення знань, отримання нової інформації. Ми добре розуміємо, що бібліотека це не тільки картотеки, каталоги, стелажі з книжками, газетами і журналами, а й місце зустрічі маленьких інтелектуалів, артистів, художників. Завітавши сюди і ставши читачем, кожен отримує можливість задовольнити свої найрізноманітніші запити на книгу, інформацію, брати участь в найрізноманітніших обласних та всеукраїнських конкурсах, наприклад: «Тарасовими шляхами», «Найкращий читач року», «Моя мала Батьківщина», «Хочу читати», «У вінок Кобзаря ми влітаємо майбутнє», «Читаюча родина». Наші читачі дуже часто стають їх переможцями і немала заслуга у цьому всього колективу, який творчо працює зі своїми маленькими читайликами, а їх у нас — 1 470 чоловік. Допомагає в роботі і непогано укомплектований фонд книгозбірні, який нині складає 13 176 прим. документів. Найрізноманітніші тематичні заходи, конкурси, вікторини, літературні мандрівки і презентації книг та періодики, що організовує бібліотека для читачів усіх вікових груп, стають прикладом для наслідування і творчого переосмислення бібліотекарями всього району.



Тут завжди людно. Декотрі книголюби, яких колись привели до бібліотеки родичі чи перша вчителька, не поривають зв'язок з дитячою читальною і в зрілому віці. Часто забігають, щоб дізнатися про нові видання чи просто погомоніти з бібліотекарями. Чимало й таких, що вже ведуть сюди за руку власного сина чи доньку. Це, напевно, найкраще свідчення того, що традиція, яку запровадили колись перші працівники дитячої бібліотеки, продовжується. А двері до країни Читалії завжди і для всіх гостинно відчинені, лише варто переступити поріг бібліотеки.



## Н а ш і ю в і л я р и

### Вітаємо з ювілеєм

У лютому 2012 року своє 55-річчя відсвяткувала талановитий організатор, високопрофесійний керівник і просто чарівна жінка — **Галина Володимирівна Трохименко**, директор Харківської обласної бібліотеки для дітей.

Галина Володимирівна — людина, яка дійсно любить Бібліотеку, віддає роботі всі свої сили. Вона добре відома як фахівець, адже 33 роки її життя пов'язане з бібліотечною справою. Керований нею колектив працює злагоджено та цікаво, а високо піднята професійна планка зобов'язує всіх нас прямувати все вперед і вперед. За час її роботи значно урізноманітнилися форми і напрями діяльності бібліотеки, яка перетворилася на сучасний центр інформації, культури, громадських зв'язків та соціокультурних ініціатив. За 13 років перебування на посаді директора Галина Володимирівна проявила себе як енергійний, ініціативний та відповідальний керівник. У той же час, це — чуйна, доброзичлива та уважна людина з великим серцем і відкритою душею, до якої завжди можна звернутися за порадою та підтримкою.



У 2010 р. завдяки її організаторським здібностям і комунікабельності, вдалося залучити гарних спонсорів, і за кошти виділені бібліотеці відкрити сучасний Інтернет-клас для дітей з особливими потребами. На початку 2011 року за перемогу в 5-му раунді Конкурсу проектів співпраці бібліотек з місцевими громадами програми «Бібліоміст» ми отримали грант на реалізацію проекту регіонального порталу дитячих бібліотек «Бібліомістечко — дитячий простір». Важливою резонансною подією для бібліотечної громади Харківського регіону стало проведення у 2011 році в рамках святкування Всеукраїнського тижня дитячого читання обласного літературного фестивалю «Книжковий зорепад», головним ініціатором якого виступила Галина Володимирівна. У 2010–2011 рр. вона також очолювала поважне журі обласних оглядів–конкурсів «Країна сільська бібліотека Харківщини» та «Країна дитяча бібліотека Харківщини». Хочеться зазначити, що всі вищезгадані заходи відбулися за сприянням Управління культури і туризму Харківської облдержадміністрації, консолідували професійні ресурси бібліотек регіону та привернули увагу влади і громадськості до проблем дитячих бібліотек та дитячого читання.

Наша директор — людина творча та ініціативна. З її легкої руки у бібліотеці розпочато втілення і реалізацію цікавих ідей та проектів: успішно функціонує клуб книжкових презентацій, створено клуб для батьків дітей–інвалідів «Світанок», щорічно відбуваються різноманітні благодійні акції, фестивалі та марафони дитячого читання «Прекрасна країна дитинства», «Від серця до серця», «Подаруй дитині книжку» тощо. Та найголовніше, на нашу думку, її дітище — «Театр на колесах». Так, ми можемо похвалитися справжнім аматорським театром, який здобув прихильність і популярність багатьох маленьких і дорослих харків'ян. Звичайно, у такій справі без підтримки адміністрації не обійтись.

Завдяки особистим якостям Галини Володимирівни — щирості та відкритості, а також постійному бажанню вдосконалити та урізноманітнити діяльність закладу, бібліотека стала справжнім партнером для засобів масової інформації, видавничих організацій, благодійних фондів, закладів освіти та владних структур. Галина Володимирівна любить гостей і уміє їм догодити увагою, турботою, щирим ставленням. За час її роботи на посаді директора значно урізноманітнилися партнерські відносини не лише з дитячими бібліотеками краю. Ми здобули чимало добрих друзів і у Російській Федерації. Професійні контакти з Белгородською державною дитячою бібліотекою А.А. Ліханова, Курською обласною бібліотекою для дітей та юнацтва, Воронежською обласною дитячою бібліотекою вже давно переросли у дружні стосунки. Головними ж формами співпраці стали науково-практичні конференції, віртуальні мости, фестивалі національних літератур тощо.

У щоденних турботах та клопотах про те, як спланувати майбутнє бібліотеки, Галина Володимирівна робить усе можливе, а часом і неможливе для того, щоб кожний візит до бібліотеки став для її відвідувачів святом, незабутньою подією. Тому і для читачів, і для співробітників бібліотека перетворилася на другий дім, привітний, щирий, лагідний, щедрий на мудре слово, цікаві новини, корисну пораду.

Яскраві організаторські здібності та великий досвід бібліотечної роботи допомогли здобути ювіляру заслужену повагу та авторитет колег. Високий професіоналізм був неодноразово відзначений багатьма грамотами та подяками Міністерства культури України, Харківської облдержадміністрації та обласної ради, ЦК профспілки працівників культури.

Однак, Галина Володимирівна — не тільки справжній майстер своєї справи. Вона — мудра жінка, любляча дружина і мати, що виховала 3-х доньок, щаслива бабуся.

Шановна Галино Володимирівно! Вітаємо з ювілеєм! Ми упевнені, що Ваш досвід, компетентність та відданість своїй справі завжди будуть затребуваними. Зичимо Вам міцного здоров'я, любові, великої вдачі, усміхненої долі, миру та злагоди у сім'ї, завжди правильних рішень та відкриття нових горизонтів.



**З повагою колектив Харківської обласної бібліотеки для дітей**



## Життя, віддане бібліотеці



Напевно, не так багато знайдеться людей, у яких за 50 років праці в трудовій книжці лише один запис, і які, прийшовши на роботу в юності, залишаються там на все життя. У нашому колективі така людина є. Це головний бібліотекар **Олександра Іванівна Купіна**, яка у далекому 1962 році випускницею школи прийшла до Львівської обласної бібліотеки для дітей працювати помічником бібліотекаря відділу обслуговування молодших читачів. Потім по закінченню Львівського технікуму профтехосвіти (нині – Львівське державне училище культури та мистецтв), а згодом і бібліотечного відділення Київського інституту культури ім. О. Корнійчука, була бібліотекарем, бібліографом, методистом... Олександра Іванівна пройшла усі щаблі бібліотечної роботи, 23 роки очолювала науково-методичний відділ і тепер залишається у бібліотеці на посаді головного бібліотекаря.

Народившись у сім'ї військовослужбовця на Далекому Сході, у Владивостоці, Олександра, на зорі своєї юності, опинилася на теренах Західної України – у Львові. Тут вона сформувалася як особистість і високопрофесійний бібліотекар, тут зустріла свою долю – майбутнього чоловіка, тут з'явилися вірні друзі... Львів Олександра Іванівна полюбила всім серцем. Досконало оволоділа українською мовою. Її красномовний, вишуканий, бездоганний стиль є взірцем для написання методичних посібників, творчих портретів колег-бібліотекарів, біографій письменників. З роками цей стиль лише вдосконалювався, збагачувався, набирал нових фарб. Обов'язкова і сумлінна у підході до будь-якої справи, Олександра Купіна завжди ретельно й уважно вивчає матеріал, над яким працює. Якщо це методичний посібник, то, вийшовши з-під її пера, він містить вичерпну інформацію і повний перелік використаної літератури. Якщо творчий портрет когось із колег, – то це душевна розповідь про життєвий і професійний шлях, з екскурсами у далеке дитинство і цікавою оповіддю про сьогоднішнє. У кожній такій літературній замальовці відчувається велика повага, щирий інтерес і невідірване захоплення предметом свого дослідження.

Бібліотечній справі Олександра Купіна віддала 50 років свого життя, сповненого радіщами народження й виховання доньки, професійними здобутками... Були й трагічні сторінки, коли, після передчасної смерті чоловіка, доводилося самій йти назустріч життєвим труднощам. Проте, які б події – щасливі чи трагічні – не супроводжували Олександру Іванівну впродовж життя, вона завжди залишалася оптимістом. А ще вона ніколи й думки не допускала, аби змінити місце праці, залишаючись вірною рідній бібліотеці.

Виросла донька, з'явилися онуки, робить перші кроки правнучка. Змінилося не одне покоління бібліотекарів, яким Олександра Іванівна віддавала часточку свого серця, своїх знань, душевного тепла і щирості. Працюючи на посаді методиста, а згодом – завідуючої науково-методичним відділом, Олександра Купіна вела велику роботу з надання методичної допомоги бібліотекарям районних бібліотек. Сама багато їздила у сільські бібліотеки, і до неї приїздили з віддалених куточків області за авторитетною, кваліфікованою порадою, тактовними й мудрими зауваженнями. Завжди доброзичливу, усміхнену, готову порадити й підтримати, Олександру Іванівну любили і люблять.

Професійний ювілей – радісне, але й трішки сумне свято. Це час підбиття підсумків, можливість озирнутися, згадати хвилюючі моменти життя, спільні радощі й труднощі, які переживалися у колективі. У такі дні замислюєшся не лише над тим, скільки всього зроблено, пройдено, здобуто, але й над тим, скільки іще всього чекає попереду. А попереду – багато цікавого, адже уже майже дорослі онуки приносять щодня якісь новини, діляться враженнями від подій у своєму житті, просять мудрої поради... Поради потребують і колеги. Такі люди, як Олександра Іванівна Купіна, – завжди були, є і будуть окрасою і гордістю будь-якого колективу.

Тож, з трудовим ювілеєм Вас, шановна Олександро Іванівно! Щастя, міцного здоров'я, радості, удачі, поваги і многих літ життя! З роси і води!



За дорученням колективу,  
провідний бібліотекар Людмила Пуляєва

